

LENNART
SNOEIJER

SPORT EN SOCIALE INTEGRATIE

Studentnummer: 3065979

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Inhoudelijke oriëntatie	5
Sport en sociaal kapitaal.....	5
Sport en sociale relaties	7
Integratie binnen de sportarena	7
Management van diversiteit in sportverenigingen.....	8
Methodologie	10
Onderzoeksperspectief I: Wetenschapsfilosofische uitgangspunten	10
Onderzoeksperspectief II: Sociologische theorie	11
Onderzoeksmethoden.....	12
Resultaten	15
Integratie in en door Sport: de mogelijkheden.....	15
De lokale overheid	16
Het uitvoerende veld	18
In de praktijk	21
Coördinatie van het proces.....	24
Analyse	26
Sport in haar omgeving	26
Samen naar integratie.....	27
Of ieder zijn eigen weg?	27
Een eigen of een gemeenschappelijk doel?.....	27
Kernanalyse.....	28
Conclusie.....	29
Discussie.....	32
Referenties	34
Bijlagen.....	35
Bijlage 1: Topicijst interviews	35

Inleiding

In Nederland worden aandachtswijken getypeerd op basis van achttien indicatoren zoals inkomen, werk, opleiding, woonkwaliteit en overlast (www.nos.nl, 07-04-2009). In Denemarken heten deze wijken 'Ghetto's' en worden zij als dergelijk getypeerd wanneer meer dan 84% van de bewoners van een wijk een andere afkomst heeft dan Denemarken (Community Centre Gellerup, 20-04-2009). In beide gevallen brengt een dergelijke typering met zich mee dat er meer mogelijkheden bestaan om projecten op te zetten ten behoeve van de verbetering van de wijk. Deze projecten kunnen ook betrekking hebben op sport, dat kan bijvoorbeeld wanneer het wordt ingezet als middel ten behoeve van sociale integratie. Deze relatie tussen sport en sociale integratie staat centraal in dit onderzoeksverslag.

Aarhus is de tweede stad van Denemarken, na Kopenhagen, met ongeveer 302,618 inwoners (28-08-2008), verspreid over een oppervlakte van 469 vierkante kilometer. Het inwonersaantal is over de afgelopen tien jaar met meer dan negen procent gegroeid. Tevens kent de stad een van de grootste aandachtswijken van het land, genaamd 'Gellerup'. Deze wijk bestaat voor 85% uit minderheden afkomstig uit voornamelijk Arabische landen, Somalië, Turkije en Palestina. De wijk kent 10.000 inwoners waarvan bijna 50% jonger is dan 18 jaar. De wijk wordt gekenmerkt door een groot aantal sociale problemen met betrekking tot hangjongeren, criminaliteit en integratie (www.aarhuskommune.dk, 20-04-2009).

De gemeente Utrecht heeft 299.862 inwoners (2009), verspreid over 99,32 vierkante kilometer. De stad heeft met Kanaleneiland-Noord een wijk waar 84,1% van de 8.013 inwoners van allochtone afkomst is. In deze wijk is ongeveer 32% van de inwoners jonger dan 18 jaar. De wijk kent overeenkomstige sociale problemen als de wijk 'Gellerup' in Aarhus. Tevens kennen beide steden nog een aantal wijken met een relatief hoog percentage allochtonen (<http://utrecht.buurtmonitor.nl>, 20-04-2009).

In beide steden wordt sport gezien als een vrijetijdsbesteding die kan bijdragen aan een beter leefklimaat. Sport is daarom, over de laatste decennia, een steeds grotere rol gaan spelen in beleidsstukken van de lokale overheid met betrekking tot sociale integratie. Hoe dit is ontstaan en welke effecten en invloeden er worden toegeschreven aan deze relatie zal later in dit onderzoeksrapport aan de orde komen. Hier blijkt echter wel uit dat behalve de vergelijkbare kenmerken van beide gemeente, zij ook gekenmerkt worden door een overeenkomstige beleidsmatige intentie om sport in te zetten bij het streven naar meer sociale integratie.

Zowel in Nederland als in Denemarken gaat daarbij de aandacht voornamelijk uit naar de belangrijke rol die is weggelegd voor sport om bij te dragen aan de ontwikkeling van allochtone jongeren. Maar daarmee ontstaan ook de eerste problemen met betrekking tot de inzet van sport als middel voor sociale integratie. Een voorbeeld hiervan is dat veel van de minderheidsgroepen geen culturele achtergrond hebben met sporten in clubverband, terwijl Nederland en Denemarken gekenmerkt worden door een verenigingstraditie, waarbij hobby's en sporten in clubverband worden georganiseerd.

Dit brengt met zich mee dat er in Nederland en Denemarken gekeken moet worden naar wat er verwacht kan worden van allochtone bevolkingsgroepen wat betreft gedrag, normen en waarden in clubverband, hoe de jongeren en vooral ook hun ouders overtuigd kunnen worden van het belang van sport en of culturele barrières doorbroken kunnen worden om met elkaar te gaan sporten.

Dit zijn maar enkele voorbeelden van problemen die kunnen ontstaan bij de inzet van sport ten behoeve van sociale integratie. Echter tonen deze problemen wel direct de praktische relevantie aan van een onderzoek naar de relatie tussen sport en sociale integratie. Want wanneer overheden een belangrijke rol zien weggelegd voor sport binnen het integratieproces, hoe wordt er dan omgegaan met dergelijke sociale problemen en welke effecten en invloeden kunnen er wel en niet worden verwacht? Ook

de theoretische relevantie van dit onderzoek hangt hier mee samen. Want, zoals later zal blijken, wordt er vanuit de literatuur een kleinere rol toegedicht aan sport als middel voor sociale integratie dan dat door de overheden in beide landen wordt gedaan. Het doel van het onderzoek is daarom om inzicht te geven in de relatie tussen sport en sociale integratie zoals deze wordt gebruikt door beide gemeenten, daarbij zal de focus liggen op welke effecten en invloeden daarbij worden toegekend aan sport wanneer het wordt ingezet als middel voor sociale integratie. Om deze doelstelling te bereiken zal in dit onderzoeksverslag antwoord worden gegeven op drie deelvragen die het uiteindelijk mogelijk maken antwoord te geven op de onderzoeksvraag. De te beantwoorde vragen zijn:

Onderzoeksvraag: *Welke betekenissen worden door de betrokken actoren toegekend aan sport als onderdeel van beleid voor sociale integratie?*

Deelvraag 1: *Welke betekenissen geven beleidsmakers in Utrecht en Aarhus aan de relatie tussen sport en sociale integratie?*

Deelvraag 2: *Welke betekenissen geven betrokken maatschappelijke organisaties in Utrecht en Aarhus aan de relatie tussen sport en sociale integratie en welke verachtingen hebben zij van de beleidsplannen betreffende sport en sociale integratie?*

Deelvraag 3: *Welke verschillen en overeenkomsten bestaan er in de relatie tussen sport en sociale integratie in Utrecht en Aarhus?*

Om tot een uiteindelijke conclusie te komen zal dit onderzoeksverslag opgebouwd worden aan de hand van een Inhoudelijke oriëntatie waarbij wordt ingegaan op het onderzoeksonderwerp vanuit de literatuur. Daarna zal de methodologie van het onderzoek beschreven worden. Het onderzoeksperspectief zal daarin worden verantwoord en de wetenschapsfilosofische positie en de onderzoeksmethoden worden verklaard. Dan komen we tot het praktische gedeelte van het onderzoek, allereerst worden de resultaten systematisch beschreven, daarna zullen deze worden geanalyseerd. Uiteindelijk kan dan gekomen worden tot een conclusie.

Inhoudelijke oriëntatie

In dit hoofdstuk zal vanuit de literatuur gekeken worden naar de betekenissen die worden toegedicht aan sport als middel dat kan bijdragen aan sociale integratie. Deze Inhoudelijke oriëntatie kan als uitgangspunt worden gebruikt voor het empirische gedeelte van dit onderzoek en het analysekader. Het vormt het begin van een kaderstelling voor de rest van het onderzoek en is een bron voor topics en vragen die gebruikt kunnen worden tijdens de interviews.

Beleidsmakers zijn tegenwoordig geneigd een meerwaarde toe te dichten aan sport in relatie met sociale integratie, deze aanname is echter gebaseerd op stereotypen en een geïdealiseerd beeld van sport. De sociale contacten binnen teams en verenigingen zijn in veel gevallen hecht maar ook oppervlakkig en kwetsbaar. Verder leidt sport niet altijd tot kennismaking met en menging van verschillende culturen maar ook tot de benadrukking van onderlinge verschillen en uitsluiting. Sport integreert dus niet direct mensen van verschillende afkomst en culturen. Ook draagt gemengd sporten niet altijd bij tot het ontstaan van daadwerkelijk vriendschappelijke relaties. De mate van onderlinge binding is afhankelijk van individuele kenmerken zoals de behoefte om kennis te maken met andere culturen maar ook de ervaringen die het individu bijvoorbeeld heeft met vormen van discriminatie. Hieruit blijkt dat het doel om door middel van beleid alle mensen, van verschillende afkomst en met verschillende culturen, zich bij alle sporten en verenigingen op hun gemak te laten voelen te hoog gegrepen. Verenigingsvormen zouden enkel de structuur bieden waarbinnen menging tussen verschillende groepen mensen plaats kan vinden (Elling 2004: 357).

Sport en sociaal kapitaal

Dat sport een belangrijke meerwaarde wordt toegedicht komt ook voort uit het gegeven dat sport wordt gezien als een vorm van sociale participatie. Actief deelnemen aan sportactiviteiten of in de eerste plaats sporten in verenigingsverband impliceert daarmee dat men deel uit maakt van een bepaalde samenleving, dit wordt ook wel geduid als actief burgerschap. Sport brengt mensen dicht bij elkaar en laat ze met elkaar samenwerken, op elkaar vertrouwen en creëert discipline binnen een gegeven context die wordt gekenmerkt door vastgestelde regels. Een actieve deelname binnen een dergelijke context krijgt dan een socialiserende, inburgerende en integrerende werking.

Vanuit deze theorie wordt sport gezien als een zogenaamde *social glue* tussen sportparticipatie en sociale integratie binnen hedendaagse beleidsstukken, zoals ook het beleidsprogramma *'Meedoen allochtone jeugd door sport.'*

De ontwikkeling van deze trend is ontstaan vanuit relatief recente maatschappelijke ontwikkelingen. Individualisering, ingegeven door een toename van de complexiteit van de samenleving, zou hebben geleid tot tegenovergestelde effecten van integratie bij individuen. Gevoelens van onveiligheid, onbehagen en wantrouwen ten opzichte van mensen met een andere afkomst of cultuur zijn vaker zichtbaar geworden. Om deze ontwikkeling tegen te gaan is men meer belang gaan hechten aan het sporten in verenigingsverband, dit zou bijdragen aan het herstel van de sociale orde. Dit betekent dat verenigingen een structuur kunnen bieden om betrekkingen tussen mensen op een geregelde en min of meer voorspelbare manier plaats te laten vinden. Verder zou sporten in team- en verenigingsverband bijdragen aan de ontwikkeling van sociaal kapitaal van individuen. Sociaal kapitaal is een belangrijk begrip binnen onderzoek naar de relatie tussen sport en sociale integratie, de definitie van het begrip, welke gehanteerd zal worden is: *'het geheel van waarden, wijzen van participatie en vormen van vertrouwen, die gunstig zijn voor gemeenschapsvorming, economische groei en politieke doeltreffendheid. Het gaat in essentie om het geheel van de sociaal-culturele*

voorwaarden die het samenwerken van mensen kunnen vergemakkelijken, de kosten van die samenwerking [...] kunnen drukken en waaronder collectieve actie of het collectief aanpakken van gemeenschappelijke problemen, betere kansen krijgt (Scheerder 2004: 419).’ De relatie tussen sport en sociaal kapitaal ontstaat daarmee doordat: ‘Sport [...] voor sociaal kapitaal [zorgt], omdat het voor zelfvertrouwen zorgt en leert respect te hebben voor regels. [...] En sport verschaft, evenals een andere belangrijke bepalende factor van vertrouwen (opleiding), waarden. Mensen van elke achtergrond ontmoeten elkaar op het veld, wat bijdraagt aan de vorming van de tolerantie die essentieel is voor algemeen vertrouwen. [...] Geen andere vrijetijdsbesteding bevordert het vertrouwen of het maatschappelijk engagement zozeer als sport dat doet. Het bezoeken van musea doet ook allebei toenemen, maar de effecten verdwijnen zodra we corrigeren voor opleidingsniveaus (Scheerder 2004: 420).’ Vertrouwen en respect zijn daarmee twee belangrijke aspecten van sociale orde (Verweel 2005: 8).

Wanneer sport op een dergelijke manier kan worden gebruikt, als middel om bij te dragen aan de sociale orde binnen de huidige complexe en geïndividualiseerde samenleving, wordt zij ook de kracht toegedicht om te leiden tot integratie. Deze kracht bestaat uit het feit dat de sportwereld relatief doorzichtig en eenvoudig georganiseerd is, hierdoor is het voor individuen makkelijker om onderling toenadering te zoeken en te verkrijgen. Ontmoetingen tussen mensen met verschillende achtergronden dragen bij aan de ontwikkeling van tolerantie, een belangrijke basis voor respect en vertrouwen, de twee belangrijke aspecten van sociale orde. Geen andere vrijetijdsbesteding als sport wordt een zelfde mate van ontwikkeling van vertrouwen en menging van afkomst en culturen toegedicht. Dit blijkt ondermeer uit het al eerder genoemde voorbeeld van het bezoeken van musea, dit kan ook aan beide kenmerken bijdragen maar daarbij is veel minder sprake van onderlinge interactie en is er veel meer sprake van, in dit geval bezoekers, die relatief hoog opgeleid zijn.

Een kanttekening bij het bovenstaande dient geplaatst te worden omdat ook de sportwereld niet volledig ontsnapt aan de individualisering. Vooral een toename van de populariteit van individuele sporten, zoals aerobics en fitness, maar ook het passief participeren aan de sportwereld, door er naar te kijken, dragen hier aan bij. Ook het sporten in verenigingsverband heeft hedendaags te maken met kritiek op haar sociale functies, sportvelden zouden de bakermat vormen voor sociale differentiatie en sociale ongelijkheid, iets wat zich kan uiten in de vorm van racistische uitlatingen. Verder wordt er binnen de vereniging in veel gevallen al van jongs af aan een scheiding gemaakt tussen leden van verschillende leeftijd, geslacht, nationaliteit en kwaliteit.

Toch lijken deze kenmerken zich niet in dergelijke mate te ontwikkelen dat er andere waarden gesteld moeten worden aan het sporten in verenigingsverband. Het doorbreken van sociale barrières met sport als belangrijkste middel wordt namelijk nog steeds gebruikt binnen de huidige beleidsvorming. Sporten in verenigingsverband brengt mensen namelijk in contact met anderen buiten het eigen netwerk om, hiermee ontstaan zogenaamde *bridging-netwerken* en zouden bijdrage aan de verrijking van het sociaal kapitaal. Een tweede ontwikkeling is de socialiserende functie van sport, die vooral binnen groepen van eenzelfde afkomst of cultuur wordt bewerkstelligd, men treedt dan vooral in interactie met deelnemers met eenzelfde achtergrond. Dit wordt ook wel *bonding* genoemd. Het doel om sport bij te laten dragen aan de ontwikkeling van sociaal kapitaal wordt daarmee gebruikt om zich juist sociaal van anderen te onderscheiden. Op deze manier kan sport dus zowel voor in- als uitsluiting zorgen (Scheerder 2004: 417-421).

Sport en sociale relaties

'Gedurende de eerste helft van de twintigste eeuw waren voetbalclubs in Nederland alleen toegankelijk voor jongens, hadden golf en tennisverenigingen ballotagecommissies en was de verenigingssport sterk gesegegreerd naar religie en levensovertuiging.' Deze ouderwetse scheidingen zijn tegenwoordig veel minder zichtbaar maar toch wordt er binnen de hedendaagse sportwereld nog duidelijk een onderscheid gemaakt op basis van eerder genoemde kenmerken zoals nationaliteit. De toestroom van sport deelnemers vanuit traditioneel ondervertegenwoordigde groepen, zoals allochtonen, vindt bovendien vooral plaats op individueel en informeel gebied of via gemeentelijke sportprojecten. Toch worden ook de sportverenigingen tegenwoordig meer heterogeen, echter lijkt er in beide gevallen sprake van een grotere mate van *bonding* in plaats van *bridging*. Elling en Claringbould stellen in hun artikel '*In- en uitsluitingmechanismen in de sport: wie kan, mag en wil er (niet) bijhoren?*' dat onderlinge contacten en vriendschap ontstaan vanuit bredere sociale relaties dan enkel vanuit de sport en dat deze worden beïnvloed door onderlinge verschillen op basis van klasse, leeftijd, nationaliteit en cultuur. Sterkere contacten en vriendschappen ontstaan daarmee voornamelijk binnen de eigen omgeving en overige contacten, zoals op de sportvereniging, zijn vaak veranderlijk en dynamisch. Binnen de sport bestaan vaak grote, minder sterke, netwerken van contacten die gekenmerkt worden door een bepaalde sociale cultuur, eigen waarden en normen en structuren van binding, onderscheiding en in- of uitsluiting. De meeste persoonlijke contacten die tijdens het sporten ontstaan, blijven vaak beperkt tot het samen sporten. Toch kan sport met haar socialiserende functies bijdragen aan onderlinge acceptatie en integratie. Zo stellen Elling en Claringbould verder dat het vooral bij jongeren mogelijkheden biedt tot identificatie met andere jongeren uit andere maatschappelijke groepen, afzetting tegen, is echter ook een mogelijke ontwikkeling (2004: 51-59). Een volgende reden voor het gebruik van sport als middel voor sociale integratie komt daarmee voort uit een zogenaamde *contacthypothese* in relatie met de veronderstelde sociale neutraliteit van sport. Volgens deze hypothese zou het contact tussen verschillende maatschappelijke groepen bijdragen aan culturele uitwisseling, een afname van vooroordelen en leiden tot gemengde vriendschappen. Zoals eerder is genoemd is het echter zo dat binnen de sport nog steeds onderscheid gemaakt wordt op basis van verschillende kenmerken en is er daarmee geen sprake van sociale neutraliteit, verder bleken onderlinge contacten vaak beperkt tot gesprekken over de sport zelf en geven veel mensen de voorkeur aan sporten binnen de eigen kring. Ook onderlinge identificatie is geen autonoom en individueel proces, zij wordt beïnvloed door grotere sociale netwerken en invloeden vanuit de maatschappij. Daarmee is de *contacthypothese* voor een deel verwerpelijk, slechts wanneer er aan de eisen van een heterogene sportvereniging wordt voldaan en een individu bereid is sociale barrières te overwinnen kan zij, persoonlijk, van toepassing zijn (Elling 2004: 342-346; Elling 2004: 257-260).

Integratie binnen de sportarena

Uit de paragrafen over sociaal kapitaal en sociale relaties binnen de sport kan afgeleid worden dat sport een rol wordt toegedicht als middel dat kan bijdrage aan de ontwikkeling van sociaal kapitaal. Maar dat het ook gekenmerkt wordt door de potentie om bij te dragen aan zogenaamde *wij-zij* verhoudingen. De mate waarin scheidingen tussen verschillende groepen voorkomen bij en binnen verenigingen hangt samen met de motieven die overheersend zijn om te gaan sporten. Om deze ontwikkeling verder te beschrijven zal gebruik gemaakt worden van de begrippen *gemengde* verenigingen en *eigen* verenigingen. Gemengde verenigingen worden gezien als traditionele autochtone verenigingen, die door een groeiend aantal allochtone leden meer Multicultureel van

samenstelling worden. Eigen verenigingen zijn verenigingen die georganiseerd worden veel al op basis van etniciteit en/ of cultuur, ofwel het sporten binnen de eigen kring (Verweel 2005: 9).

Bij eigen verenigingen zijn, met betrekking tot de motieven om te gaan sporten, twee duidelijke stromingen te onderscheiden. Zo zijn er verenigingen die de gezelligheid voorop stellen en zijn er verenigingen waarbij het gaat om het versterken van de eigen identiteit. Binnen de eerste stroming is er veel al in mindere mate sprake van uitsluitingmechanismen op basis van etniciteit. Bij gemengde verenigingen is de mate van uitsluiting op basis van etniciteit in veel gevallen afhankelijk van de mate waarin de ouderen de nieuwe generaties accepteren en toelaten.

Om deze *wij-zij* verhoudingen zo veel mogelijk te beperken is er de afgelopen tijd een ontwikkeling zichtbaar waarbij, vooral rondom gemengde verenigingen, projecten zijn opgezet met als doel informatie- en cultuuroverdracht. Daarbij gaat het om het vergroten van de onderlinge acceptatie maar ook om het belang van vrijwilligerswerk en de benodigde discipline tijdens het sporten te benadrukken. Voor veel eigen verenigingen is overleven binnen de huidige complexe maatschappij al moeilijk, vaak ontbreekt het aan organisatiecompetenties. Dit wordt ondermeer veroorzaakt door een tekort aan kennis van de Nederlandse verenigingscultuur. Dat er tegenwoordig toch een groei te zien is van het aantal eigen verenigingen komt mede doordat zij gedreven worden door begrippen als *emancipatie* en *empowerment*. Zo proberen zij op een eigen manier een bepaalde cultuur te creëren en sociaal kapitaal op te bouwen, ook hierdoor kan sporten bijdragen aan de sociale ontwikkeling van groepen allochtonen. Andere drijfveren zijn de moeite die wordt ervaren om bij andere verenigingen binnen te komen en de behoefte om in de vrije tijd om te gaan met mensen uit de eigen omgeving. Vanuit dit gegeven is het de bedoeling dat zij zich als vereniging binnenvechten in de bestaande arena van de sport. Het verkrijgen van acceptatie en begrip voor de andere cultuur van andere deelnemers binnen de sportarena is in veel gevallen moeilijk te noemen. Oplossingen die hiervoor worden aangedragen zijn het ontwikkelen van nieuwe vrijwilligersfuncties binnen alle type verenigingen die minder cultureel kapitaal vragen en meer leermogelijkheden bieden. Daarbij is competentie training voor deze nieuwe vrijwilligers van groot belang. Ook kunnen er externen ingezet worden om de besturen van eigen verenigingen de fijne kneepjes van het organiseren bij te brengen, dit omdat bij gemengde verenigingen vaak meer *kennis van zaken* aanwezig is. Verder kunnen er voor de sporters van verschillende afkomst aangepaste faciliteiten verzorgd worden, zoals aparte ruimtes voor verschillende groepen terwijl er wel samen gesport wordt. Toch lijkt vermenging als bewuste strategie, ingegeven vanuit de beleidsvorming, om integratie binnen de sport te bereiken ook vanuit dit oogpunt onzeker. Sport lijkt meer een middel dat steun kan bieden bij knelpunten in de integratie, zowel bij gemengde als eigen verenigingen (Daal 2006: 101-110).

Management van diversiteit in sportverenigingen

In het voorgaande zijn verenigingen besproken die gekenmerkt worden door een dominante cultuur of een relatief grote mate van diversiteit kennen. Beide type verenigingen hebben op verschillende wijze effect op de mate van de ontwikkeling van sociaal kapitaal, *bonding* en *bridging* en uiteindelijk sociale integratie. Om deze effecten, voor zover mogelijk, te optimaliseren is het belangrijk te kijken naar hoe deze *gemanaged* kunnen worden. Vanuit de overheid kan het managen van diversiteit binnen sportverenigingen gezien worden als het interveniëren binnen het veld van sociale en economische druk op sportclubs. Doherty en Chelladurai beschrijven in hun artikel '*Managing Cultural Diversity in Sport Organizations: A Theoretical Perspective*' dat verenigingen tegenwoordig nieuwe en meer diverse perspectieven, ideeën en

benaderingen nodig hebben om te kunnen functioneren of zelfs te overleven. Leden en vrijwilligers worden geacht meer te doen met minder middelen. Waarbij de verenigingen voor een groot deel afhankelijk zijn van de vrijwilligers en hun commitment aan de organisatie. Doherty en Chelladurai stellen verder dat het aan de overheid is om ervoor te zorgen dat clubs over de middelen en mogelijkheden beschikken om de organisatie optimaal te laten functioneren. Dit betekent dat er ondermeer bijgedragen moet worden aan de werving en opleiding van nieuwe vrijwilligers. In het bijzonder wanneer de diversiteit van de vereniging toeneemt, kan hier meer behoefte aan zijn. Van potentiële vrijwilligers kan namelijk niet verwacht worden dat zij hun culturele achtergrond achter zich laten wanneer zij besluiten zich vrijwillig in te zetten voor de vereniging. Dat de overheid hiervoor moet zorgen, komt doordat verenigingen in veel gevallen niet de financiële middelen hebben om vrijwilligers aan te trekken die binnen de dominante cultuur van de vereniging vallen.

Op organisatie niveau worden zowel voor- als nadelen toegedicht aan verenigingen met een relatief grote mate van diversiteit. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat dergelijke verenigingen de potentie hebben om meer coöperatieve besluiten te nemen, creatiever te zijn en een hogere kwaliteit van ideeën kennen als uitkomst van brainstorm sessies, in vergelijking met verenigingen die gekenmerkt worden door een dominante cultuur. Dit kan tot gevolg hebben dat de besluitvorming en het oplossen van problemen verbeterd wordt, wanneer de potentie van voorgaande factoren daadwerkelijk tot uiting komt. Diversiteit kan zorgen voor unieke uitkomsten en afbraak van traditionele ideeën en manieren van handelen binnen sportverenigingen. De potentie die wordt toegedicht aan diversiteit wordt ook erkend bij conflicthantering, zij zou kunnen leiden tot een verhoogde kwaliteit van de discussie, meer creativiteit en innovatie. Deze potentie kan tot uiting komen wanneer de vereniging in grotere mate openstaat voor ideeën en visies vanuit verschillende culturele invalshoeken. De nadelen die kunnen optreden hangen in grote mate samen met de voordelen van diversiteit. Gesteld wordt dat de potentiële voordelen elk hun valkuil kennen. Zo kan toenemende ambiguïteit, complexiteit en verwarring ontstaan door verschillende percepties en miscommunicatie op basis van culturele diversiteit. Deze verschillen in percepties en miscommunicatie kunnen daarmee ook bijdragen aan toenemende problemen met betrekking tot het bereiken van consensus en integratie binnen de vereniging. Dit impliceert ook dat een conflict door kan slaan in een proces waarbij het conflict belangrijker wordt dan het besluit. Verder kunnen er misverstanden en onderling wantrouwen ontstaan op basis van vooroordelen. Afsluitend wordt gesteld dat het bereiken van een bepaald niveau van integratie of sociale cohesie moeilijk kan zijn, doordat een vereniging met een relatief hoge mate van diversiteit van origine een minder substantiële basis kent van overeenkomst, in vergelijking met verenigingen met een dominante cultuur. De wijze waarop de voor- dan wel de nadelen tot uiting komen binnen een vereniging is voor een groot deel afhankelijk van de mate waarin het management in staat is het potentieel van de vereniging te benutten. Investeren in de kwaliteit van het management lijkt daarmee van groot belang (Doherty 1999: 281-293).

Aan het begin van dit hoofdstuk is gesteld dat het een bron kan vormen voor topics en vragen voor het vervolg van dit onderzoek. De onderdelen uit dit hoofdstuk die zijn gebruikt tijdens het empirische gedeelte van dit onderzoek zijn: de rol van betrokken, uitvoerende, organisaties, de relatie tussen sport en sociaal kapitaal, de mogelijkheden van sport ten behoeve van sociale integratie, werving en selectie van leden en vrijwilligers onder de allochtone bevolking, normen en waarden binnen de sportverenigingen en sporten binnen de eigen kring.

Methodologie

In dit hoofdstuk worden eerst de ingenomen wetenschappelijke positie en de gehanteerde sociologische theorie uiteengezet, zij vormen de basis voor de verdere methode van onderzoek en het gestelde analysekader.

Onderzoeksperspectief I: Wetenschapsfilosofische uitgangspunten

De rol van wetenschapper en het beleidvormingsproces

Binnen de maatschappij worden individuen gezien als zogenaamde *self-interpreting animals*, zij kennen zelf bepaalde waarden toe aan subjecten en hebben daar eigen meningen over. Deze waarden en meningen worden beïnvloed door de persoonlijke context en het verleden van het individu. Op deze manier ontwikkelen individuen zich op een eigen manier en ontstaat er een verschil tussen de sociale en de fysieke wereld. Voor de wetenschap betekent dit dat onderzoekers deel uit maken van de sociale wereld en daarmee niet volledig objectief naar de fysieke wereld kunnen kijken. Wanneer wetenschappers vanuit de eigen context onderzoek doen naar andere individuen en haar omgeving, ontstaat er een nog ingewikkeldere situatie. De wetenschapper ontleent namelijk zijn kennis, inhoud en hypothesen vanuit zijn eigen sociale wereld en deze hoeft niet overeen te komen met de sociale wereld van de individuen binnen de context die wordt onderzocht. Een discrepantie kan ontstaan tussen wat het onderzoekssubject bedoelt, wat er daadwerkelijk wordt gezegd en hoe de onderzoeker dit interpreteert. Dit heeft tot gevolg gehad dat tijdens het empirisch onderzoek rekening is gehouden met interpretaties van de werkelijkheid door zowel de respondent als de onderzoeker, door bewust te zijn van dit gegeven bij de analyse van de resultaten.

In de praktijk betekent dit dat wanneer bijvoorbeeld sport en sociale integratie een relatie wordt toegedicht binnen een bepaalde context en daar beleid op af wordt gestemd, een probleemformulering met betrokkenen wordt vastgesteld. Oorzaken en gevolgen worden gereconstrueerd en redenen en intenties van betrokkenen overwogen en beoordeeld. Aan de hand daarvan wordt een plan opgesteld waarbinnen geïntervenieerd kan worden tijdens de uitvoering. Uiteindelijk kan evaluatie leiden tot een nieuwe probleemformulering. In het plan moet echter wel rekening worden gehouden met de leefwereld binnen de context waarop de uitvoering zich richt. Cultuur, sociale verbanden en identiteiten spelen hierbinnen een belangrijke rol. Dergelijke sociale relaties en structuren binnen bepaalde cultuurgroepen kunnen de basis vormen voor bepaald collectief en individueel handelen. Invloeden als macht en geld kunnen deze cyclus van beleidsuitvoering beïnvloeden (de Graaf 16-09-2008; Hollis 2002: 59-65, 70-83, 90-93). Er is daarom veel aandacht besteed aan de wetenschapsfilosofische positie bij de analyse van het beleidvormingsproces met betrekking tot de relatie tussen sport en sociale integratie. Een dergelijke cyclus zou niet individu afhankelijk zijn, maar wel beïnvloed kunnen worden door factoren als macht en geld. Zo blijkt uit interviews met betrokken organisaties, zoals sportbonden en sporthallen, dat er voor financiële middelen in veel gevallen naar de overheid wordt gekeken en maken zij daarbij gebruik van hun machtspositie. Deze ontstaat doordat zij een belangrijke rol vervullen ter uitvoering van het vastgestelde overheidsbeleid. Om naast de beleidscyclus ook de invloed van deze factoren in beeld te brengen is hier tijdens de interviews ook aandacht naar uitgegaan.

Analyseniveau

Individueel geven interpretaties aan en hebben meningen over bepaalde subjecten. Op deze manier ontwikkelen zij een eigen identiteit. De wetenschapper zou door één op één interviews in staat moeten zijn deze persoonlijke visies te achterhalen en te begrijpen. Omdat het individu echter functioneert binnen bepaalde speelvelden en spelregels van haar context, of in dit geval een organisatie of bij de overheid, vindt er vanuit de desbetreffende omgeving ook beïnvloeding plaats. Wanneer betrokken actoren

ervoor kiezen gezamenlijk beleid te maken en te implementeren waarbij sport moet bijdragen aan sociale integratie, lijkt daarom de voorkeur uit te gaan naar een onderzoek waarin men probeert het grotere geheel te verklaren. De betrokken actoren vormen gezamenlijk een systeem om de functie te vervullen die gericht is op de inzet van sport ten behoeve van sociale integratie. Ook lijkt de maatschappij waarop het beleid gericht is niet per individu te begrijpen. Verschillende culturen en sociale groepen vormen aparte onderdelen die enkel vanuit de gehele context te begrijpen en te verklaren is. Verder kent de gehele maatschappij verschillende sociale posities, deze posities brengen verwachtingen met zich mee over het gedrag van het individu in een bepaalde rol. Zo zijn er de ambtenaren die het beleid maken en uitvoeren naar aanleiding van wat er in de politiek is besloten en is dit beleid gericht op bepaalde doelgroepen. Daarbij zijn de rolspelers inwisselbare individuen, het beleid zou ook gemaakt en uitgevoerd worden wanneer een ander individu op hun positie had gezeten. Het is dus minder van belang het individu te begrijpen dan om het geheel te verklaren. Opvallend bij het onderzoek naar sport en sociale integratie is dat bestaande verhoudingen doorbroken moeten worden om tot een nieuwe situatie te komen. Groepen individuen die bestaan op basis van een overeenkomstige cultuur of afkomst worden gekenmerkt door bepaalde sociale feiten. Deze feiten zijn extern aan individuen, zij leggen dwang op aan de leden van de groep, en gaan historisch vooraf aan het bestaan van de leden van de groep. Om tot een nieuwe situatie te komen moeten er dus nieuwe sociale feiten komen binnen bepaalde groepen. Vanuit het functionalisme wordt geschreven dat nieuwe sociale feiten kunnen ontstaan wanneer het een duidelijke functie heeft voor een sociaal doel, zoals integratie. Dit proces kost vaak veel tijd en vergt de inzet van partijen over de gehele top down structuur van overheid naar wijkorganisatie, dit om de benodigde besluiten te kunnen nemen, over voldoende kennis te kunnen beschikken en ook de doelgroep tot op het individu te kunnen bereiken (de Graaf 27-09-2008); Hollis 2002: 95-112). Bij het onderzoek wordt er daarom vanuit gegaan dat de onderzochte context in Aarhus en Utrecht niet individu afhankelijk is maar bereikt is en beïnvloed wordt vanuit grotere structuren zoals de betrokken organisaties, maar ook de toegeschreven kracht aan groepsvorming op basis van bijvoorbeeld een overeenkomstige cultuur.

Onderzoeksperspectief II: Sociologische theorie

De sociologische theorie die tijdens het praktijk onderzoek voornamelijk is gebruikt, is de zogenaamde *critical theorie* van Coakly. Dit is een beschrijvende en betekenisgevende theorie en geeft geen waardeoordeel over een bepaald subject of situatie, en sluit daarmee aan bij een vergelijkend onderzoek zoals dit. De maatschappij bestaat volgens deze theorie vol diversiteit, complexiteit en tegenstellingen, daarbinnen kan sociale orde gecreëerd worden door deze kenmerken te overkomen. Verschillende ideologieën, culturen en machtsinvloeden worden erkend maar kunnen samen gebracht worden omdat maatschappij en cultuur voortduren aan verandering onderhevig zijn. Sport wordt daarbij gezien als een sociale constructie waarbij nieuwe verhoudingen kunnen ontstaan. In de Inhoudelijke oriëntatie bleken factoren als diversiteit, complexiteit en tegenstellingen duidelijk te herkennen wanneer sport in relatie wordt gebracht met sociale integratie, maar leken de mogelijkheden van sport om sociale barrières te doorbreken beperkt. Verder bleek bij de Wetenschapsfilosofische uitgangspunten het belang van factoren als macht en geld op het beleidsvormingsproces. In tegenstelling tot wat bleek uit de Inhoudelijke oriëntatie, gaat deze theorie ervan uit dat, gegeven de context, integratie mogelijk is en dat sport daar een rol bij kan spelen. Benadrukt wordt daarom ook het belang van een toename van de mogelijkheden om diversiteit binnen sportactiviteiten te laten groeien. In tegenstelling tot de Inhoudelijke oriëntatie, gaat de theorie dus uit van een overeenkomstige relatie tussen sport en sociale integratie als waarop wordt gedoeld door het overheidsbeleid in Utrecht en Aarhus. Interessant is daarom om deze theorie in het achterhoofd te houden tijdens het empirische onderzoek, samen met de meer beperkte rol die aan sport wordt toegedicht in relatie met sociale

integratie vanuit de literatuur. De theorie biedt een structuur waarbinnen het onderzoek uitgevoerd kan worden, zolang er maar bewustzijn is van het feit dat de theorie een grotere waarde toekent aan sport binnen de onderzochte relatie dan misschien in de praktijk zal blijken (Coakly 2007: 32-50).

Onderzoeksmethoden *Operationalisering*

Ingegeven vanuit het onderzoeksperspectief is gekozen om de data voor het empirisch onderzoek te verzamelen door middel van interviews en observaties. De interviews zijn uitgevoerd als half gestructureerde interviews. Het framework voor de interviews is gebaseerd op basis van de Inhoudelijke oriëntatie, interviews die gedaan zijn voor het vak TPP Algemeen en twee oriënterende gesprekken met de gemeente Utrecht en Aarhus. Er is gekozen om te interviewen aan de hand van dit framework om de te verkrijgen informatie te kunnen structureren en daarmee de vergelijking tussen Utrecht en Aarhus mogelijk te maken. Het framework bestaat uit 12 topics, stellingen en substellingen en vormde de leidraad voor de gevoerde interviews. Verder is voor half gestructureerde interviews gekozen om zo veel mogelijk open te staan voor de interpretaties van de werkelijkheid van de respondenten. Bewust zijn sommige uitspraken en ervaringen getoetst in daaropvolgende interviews. Een voorbeeld hiervan is het ontbreken aan coördinatie door de overheid bij de inzet van sport als middel voor sociale integratie. Deze uitspraak werd gedaan door respondent 5 en is in de daaropvolgende 4 interviews terug gekomen om erachter te komen of ook zij dit fenomeen ervaren. De respondenten zijn gekozen vanuit een lijst die is verkregen van de coördinator van het onderzoek, van de afdeling sport & vrije tijd bij de gemeente Aarhus. Er is geprobeerd respondenten te kiezen op basis van hun positie binnen de context, van beleidsvorming en implementatie met betrekking tot sport en integratie, en daarbij een zo goede mogelijke verdeling over alle typen betrokken actoren te bereiken. Verschillende posities van de respondenten zijn te omschreven als: medewerker afdeling sport & vrije tijd van de gemeente Aarhus, Integratie medewerker in de aandachtswijk, Medewerker jeugd & integratie van een grote sportbond, Medewerker van een grote sporthal, Gemeenteraadslid en een medewerker van een organisatie die trainingen en opleidingen verleend aan allochtonen met betrekking tot sport.

De keuzes voor de observaties waren een stuk moeilijker. Omdat het onderzoek zich niet binnen een bepaalde organisatie afspeelt maar binnen een context waarbij meerde organisaties, groepen en individuen betrokken zijn. Uiteindelijk is ervoor gekozen om de observaties uit te voeren binnen de aandachtswijk 'Gellerup' en bij een sport- en wervingsactiviteit gericht op de allochtonen uit deze wijk en ze kennis te laten maken met gezamenlijk sporten en de mogelijkheden om trainingscursussen te volgen. Bij de observaties in de wijk is de aandacht vooral uitgegaan naar zichtbare projecten waarbij sport en integratie met elkaar samen komen of gebracht worden. Voorbeelden hiervan zijn; nieuwe sportvelden die aangelegd worden door de overheid maar ook een klimvereniging die naar de wijk is gekomen omdat zij daar meer ruimte en betere faciliteiten tot haar beschikking kon krijgen (positieve discriminatie om sportclubs naar deze wijk te krijgen). Bij de sport- en wervingsactiviteit is de aandacht voornamelijk uitgaan naar de animo voor de deze activiteiten, de vertegenwoordigde minderheidsgroepen bij dergelijke activiteiten en de informatie overdracht tussen de organiserende organisatie naar het publiek. De data over de situatie in Utrecht is afkomstig uit vergelijkbare onderzoeken in Nederland, het beleidsprogramma 'Meedoen allochtone jeugd door Sport', krantenartikelen en interviews met een medewerker van het ministerie van VWS, de KNVB en twee van de gemeente Utrecht. Drie van de vier interviews zijn uitgevoerd tijdens het vak TPP Algemeen aan de USBO met als thema 'Integratie in en door Sport'. Overeenkomstige thema's uit beide dataverzamelingen zullen de belangrijkste analysefactoren worden.

Analysemethoden

Tijdens de interviews bleek dat aan een aantal topics uit het framework minder belang werd gehecht dan aan anderen. Opvallend daarbij was dat het bereiken van de families om ze te kunnen overtuigen van het belang van sport door bijna alle respondenten niet als problematisch wordt ervaren, iets wat in de literatuur wel als een probleem factor wordt erkend. Ook de financiële topic leverde niet de verwachte resultaten op, de invloeden van macht en geld zoals deze vanuit het onderzoeksperspectief toegekend worden, worden niet zodanig erkend door de respondenten. Beide invloeden worden wel herkend maar niet als problematisch bestempeld. Aan de andere kant is er tijdens het proces van interviewen ook een topic toegevoegd. Er bleek veel interesse en aandacht uit te gaan naar de integratie problematiek tussen minderheidsgroeperingen in de aandachtswijk onderling.

Omdat veel betekenisgeving ligt opgesloten in taal en gedrag is ervoor gekozen om de interviews zo letterlijk mogelijk uit te werken. Ook tijdens de observaties zijn uitgebreide notities en foto's gemaakt. Omdat documentanalyse van beleidsstukken met betrekking tot de relatie tussen sport en sociale integratie moeilijk was vanwege de taalbarrière is hier aandacht aan besteed tijdens de interviews. Hiermee is geprobeerd zo min mogelijk interpretaties en interventies vanuit de onderzoeker te gebruiken bij de weergave van de verzamelde data. De transcripties van de interviews zijn gecodeerd op basis van de interviewtopics uit het framework. Waarbij deze zijn geordend op basis van de mate waarin aandacht is besteed aan de topics door de verschillende respondenten en de mate waarin ze overeenkomen met de beschikbare data over Utrecht.

Dilemma's waar tegen aan is gelopen zijn de verschillende waarden die toegedicht worden aan de verschillende interviewtopics op basis van de positie van de respondent. Een voorbeeld hiervan is dat een integratiewerker over veel meer lokale kennis beschikt en meer open spreekt over de problematiek dan een gemeenteraadslid die bij elk antwoord veel meer afweegt. Een tweede dilemma is de al eerder genoemde taalbarrière, voor de data met betrekking tot de situatie in Aarhus moest vooral gebruikt gemaakt worden van de informatie uit de interviews omdat specifieke literatuur en overige documentatie enkel in het Deens beschikbaar is.

Analysekader

Het analysekader is gebaseerd op het gekozen onderzoeksperspectief. Uit het onderzoeksperspectief kan afgeleid worden dat dit onderzoek in gaat op de context van een complexe maatschappelijke situatie, de relatie tussen sport en sociale integratie. De context kan gezien worden als 'het grotere geheel'. De beschreven cyclus van beleidsuitvoering is hier een voorbeeld van. Deze blijkt extern aan individuen maar wordt beïnvloed door betrokken organisaties, haar doelgroep, geldende discourses en culturen maar ook door macht en geld. Individuen worden daarbij gezien als inwisselbare pionnen, het gekozen beleid zou ook uitgevoerd worden wanneer een ander persoon op die positie zou zitten.

Behalve de context van de relatie tussen sport en sociale integratie zal er gebruik worden gemaakt van drie onderzoeksperspectieven van Martin (Knoppers 2006; 26-28). Dit zijn het integratie, differentiatie en fragmentatie perspectief. Het integratie perspectief wordt door de onderzoeker gebruikt om zicht te krijgen op consensus tussen verschillende partijen en welke betekenissen dit heeft. Het streven naar sociale integratie gaat gepaard met een centrale doelstelling, een hiërarchische structuur, teamwork om uiteindelijk tot een consensus te kunnen komen. Het is belangrijk dat de betrokken partijen overeenstemming kunnen bereiken over wat, wie, hoe en waarom het doel bereikt dient te worden. Hoe meer de betrokken partijen zich kunnen vinden in de gekozen doelstellingen, hoe meer ze zich bereid zullen voelen om zich in te zetten om dit doel te bereiken. Dit kan dan uiteindelijk leiden tot een verhoging van de productiviteit en het verbeteren van de resultaten. Dit perspectief is van origine gericht op het functioneren van een organisatie. Er is geprobeerd een vertaalslag te maken naar de context van dit onderzoek waarbij een relatief groot aantal betrokken actoren streven naar een bepaald

doel; een succesvolle inzet van sport ten behoeve van sociale integratie. Het perspectief kan daarom gebruikt worden om inzicht te geven in of er ook daadwerkelijk een overeenkomstige doelstelling is, er hiërarchie in de besluitvorming en uitvoering is, in welke mate er samengewerkt wordt en of de betrokkenen onderling tot consensus komen of dat er sprake is van machtsposities waar gebruik van wordt gemaakt.

Het differentiatie perspectief gaat uit van een continue strijd om macht, competitie tussen de betrokken actoren en conflicten op basis van verschillende interesses en inzichten. Overeenstemming kan ontstaan vanuit de strijd tussen de betrokken actoren, zij sluiten onderlinge coalities om bepaalde doestellingen te kunnen bereiken. Alle betrokken actoren worden getypeerd door een eigen cultuur en visie, deze kunnen onderling verschillen maar ook overlap vertonen. De betrokken actoren interpreteren ook allen op hun eigen manier de werkelijkheid, dit wordt ingegeven vanuit de omgevingsdynamiek. Ook dit perspectief gaat van origine uit van het bestuderen van de cultuur van een organisatie maar biedt voor dit onderzoek een interessante uitgangspunt om te kijken naar de relaties tussen de betrokken actoren, welke coalities ontstaan er, welke versies van de werkelijkheid zijn er te onderscheiden en hoe komt dit in de praktijk samen.

Het laatste perspectief, het fragmentatie perspectief, lijkt het minst aan te sluiten bij het gekozen onderzoeksperspectief. Zij gaat ervan uit dat verschillende visies die bestaan onder individuen een grotere invloed hebben op de mogelijkheid om consensus te bereiken dan organisatie- en groepvisies dit zouden hebben. Consensus zou daarom niet bereikt kunnen worden omdat meningen en visies van individuen gekenmerkt worden door een grote mate van ambiguïteit en complexiteit. Ondanks dat uit het onderzoeksperspectief blijkt dat besluitvorming en beleidsuitvoering extern zouden zijn aan het individu is het toch interessant om in de analyse terug te komen op de rol van het individu. Aandacht kan worden besteed aan de rol van het individu en of deze daadwerkelijk zo inwisselbaar is als vanuit het onderzoeksperspectief kan worden verwacht (Knoppers 2006; 26-28).

De context van het onderzoek samen met de drie perspectieven van Martin vormen daarmee het analysekader van dit onderzoek. De analyse zal worden uitgevoerd op basis van de verzamelde data die in het volgende hoofdstuk wordt weergegeven.

Resultaten

In dit hoofdstuk zal de verzamelde data systematisch worden beschreven. Dit gebeurt aan de hand van 5 thema's. Deze thema's zijn voortgekomen uit de gehouden interviews, zij zijn afgeleid van of bestaande uit interviewtopics die het meest relevant bleken te zijn tijdens het onderzoek. Twee van de vijf thema's zijn vernoemd naar betrokken instanties, dit is niet om de instanties te beschrijven maar omdat hun positie en handelen als belangrijke onderwerpen naar voren kwamen tijdens de interviews. De verzamelde data wordt dusdanig weergegeven om te kunnen komen tot een kritische analyse op basis van de hiervoor vastgestelde concepten.

Integratie in en door Sport: de mogelijkheden

Onder dit thema worden de mogelijkheden van sport in relatie tot sociale integratie, zoals deze worden toegedicht door de verschillende respondenten, verstaan.

Utrecht

'Integratie kan een effect zijn van de inzet van sport [...]'

Vanuit de gemeente Utrecht wordt sport een belangrijke rol toegedicht in relatie met sociale integratie maar is men bewust van de beperkte mogelijkheden. Daarom is ervoor gekozen om een focus te hebben

'op de jeugd binnen de wijk [...] het is belangrijk te investeren in de volgende generaties [...] de nieuwe generaties gaan mee met de tijd en kinderen zijn tegenwoordig ook mondiger.'

Door nu een nadruk te leggen op het belang van voorlichting naar de ouders toe om ze te overtuigen van het belang van sport, financiële ondersteuning te bieden om sporten mogelijk te maken en competentie ontwikkeling en werving van allochtone vrijwilligers, wordt er geïnvesteerd in toekomstige generaties. De gemeente Utrecht is ervan bewust dat veel allochtonen er de voorkeur aan geven om te sporten binnen de eigen kring en zien daarom sporten als:

'zinnige vrijetijdsbesteding [...] en integratie als participatie in de sport' als haalbare doelstellingen (Respondent 1).

Verweel en Anthonissen geven in hun artikel *'I'm beyond the discrimination phase: constructing ethnic identity in football'* De voorkeur aan coördinatie van diversiteit in plaats van integratie en assimilatie. Het artikel is geschreven naar aanleiding van een krantenartikel over discriminerende ervaringen van een multiculturele voetbalclub in Utrecht. Wanneer coördinatie van diversiteit, ook wel management van diversiteit, ingezet kan worden kan deze meer betekenis geven aan de potentie van een multiculturele omgeving. Onderlinge erkenning en acceptatie zouden het gevolg kunnen zijn van management van diversiteit, zowel binnen een club als tussen clubs onderling (Knoppers 2006: 71-81).

Aarhus

'As long as I remember there has been a belief in the potential of sports, and the organizations here, for the organization of their leisure activities to improve integration between minority groups. To create different kinds of involvements by different minorities group. It's a way of organizing and structuring spare time.'

Deze uitspraak is gedaan door een gemeenteraadslid van de gemeente Aarhus, ook in Denemarken wordt steeds meer ingezet op het management van diversiteit binnen sportorganisaties, dan dat er wordt gestreefd naar integratie en assimilatie (Respondent

7). Verder richt ook het gemeentebestuur met betrekking tot de inzet van sport als middel voor sociale integratie zich op jongeren, en de volgende generaties. Op dit moment zijn er:

'[...] below average girls sporting, 80% among Danish and 50% among ethnic minorities. A lot of girls are talking to me (medewerkers van de sporthal) about doing sports. Globus1 has to consult and inform them about possibilities, facilities and introductions in sport associations here. And if there is no club for them, they can start a club. And the girls are coming, more and more. This generation is more independent than ever and they dare to come to here, to sport (Respondent 6).'

Het bereiken van de ouders, het financieel stimuleren van jongeren om sporten mogelijk te maken en de werving en training van allochtone vrijwilligers zijn ook hier daarom ook belangrijke doestellingen. Het grootste verschil met Utrecht is dat de inzet van sport ten behoeve van sociale integratie in beleidsstukken voornamelijk gericht is op de achterstandswijk 'Gellerup'.

'Our main goal is to get activities organized through local sport associations [...] this to get connections between the different neighborhoods in the area [...] but so far these activities are mostly visited by ethnic minorities.'

Een belangrijk probleem waar in men in Aarhus momenteel tegenaan loopt wat betreft de mogelijkheden van sport, is dat er een trend is gestart met het organiseren van vrij toegankelijke sport activiteiten en dat deze over het algemeen goed bezocht worden maar dat daarmee de barrière om betalend lid te worden van een vereniging groter wordt (Respondent 2, 3 en 6).

Samenvatting

Vergelijkbare mogelijkheden worden aan sport toegedicht als het gaat om haar invloed op sociale integratie in Utrecht en Aarhus. Overeenkomsten in de mogelijkheden die toe worden gedicht aan sport door beide gemeenten en waar veel belang aan wordt gehecht zijn: het verkleinen van de sportachterstand bij allochtone jongeren en dan met name bij meisjes, het financieel stimuleren van sportparticipatie onder allochtonen wanneer dit economisch noodzakelijk is en het bereiken en overtuigen van de ouders van allochtone jongeren wat betreft het belang van sport. Het grootste verschil tussen beide gemeente heeft betrekking op de mate waarin het locatie gericht is of juist gericht is op de allochtone bevolkingsgroepen binnen de gemeente. In Aarhus is het beleid relatief meer locatie gericht terwijl in Utrecht het beleid relatief meer op de verschillende bevolkingsgroepen heeft afgestemd.

De lokale overheid

Hier is voor een deel al op ingegaan in de vorige paragraaf. Maar verdient nog enige verdieping wat betreft de praktische invulling en organisatie van de relatie.

Utrecht

De gemeente Utrecht heeft een belangrijke positie tussen de nationale overheid en de uitvoering van nationaal en regionaal beleid. Daarbij worden zij ondersteund door verschillende sportbonden, in het bijzonder die van voetbal en judo. Vanuit de nationale overheid is het beleidsprogramma 'meedoen allochtone jeugd door sport' gelanceerd, de gemeente helpt bij de uitvoering van dit programma, wat gericht is op een toename van de sportparticipatie onder allochtone jongeren. Met name bij Hindoestaanse en Islamitische meisjes, waarbij de sport achterstand het grootst is. De bonden sluiten hierbij aan door te investeren in de werving van vrijwilligers, het bieden van opleidingen tot trainer en voorlichting op scholen. Daarbij werd opgemerkt dat:

'[...] Een vrijwilliger cruciaal is in verenigingsverband. Sportverenigingen en sportbonden zijn vrij conservatief en gaan te weinig mee met ontwikkelingen in de samenleving. Dat betekent dat er aandacht geschonken moet worden aan het belang van vrijwilligers in de vereniging en [...] trainers zijn cruciaal om de sport leuk te blijven vinden. Zeker bij oudere kinderen spelen trainers een grote rol bij de binding.'

De gemeente ziet verder voor zichzelf een belangrijke rol weggelegd als ondersteuner van lokale initiatieven, of dit nu financieel of materieel is. Behalve het ondersteunen van de initiatieven vanuit de sportbonden betekent dit:

'Het ondersteunen van bottom-up initiatieven, een mooi voorbeeld daarvan is Ladyfit, in Kanaleneiland, die krijgen dan extra subsidie. De gemeente heeft verder ook verschillende convenanten met verenigingen. Met elke vereniging worden aparte afspraken gemaakt. [...] De gemeente is aan zet bij het uitbreiden van de accommodaties.' Verder worden de belangrijkste praktische doelstellingen geformuleerd als: *'Een stijging sportdeelname van 10% in de komende 4 jaar onder allochtone jongeren. Waar ze dat doen maakt niet zozeer uit. De gemeente zet in op sportparticipatie en hoopt dat een nevendoeel zal zijn dat er integratie plaats vindt. Het moet dan ook mogelijk zijn om in alle wijken, met moeilijke jongeren, teams samen stellen die samen kunnen voetballen. Het is dan de bedoeling dat die wijken samen een toernooi kunnen houden. De Crujff courts in de verschillende wijken bieden hier goede accommodaties voor. [...] Het betrekken van mensen en het organiseren van ontmoetingen vallen ook onder integratie. Door participatie vinden ontmoetingen plaats, denk aan de ontmoetingen tijdens de competitie. De kunst is om ontmoeting te organiseren en daar is sport een geweldig middel bij. Het is te vergelijken met de verzuiling, toen was er ook niet veel ontmoeting tussen de zuilen en door sport vond er wel ontmoeting plaats (Respondent 10).'*

Aarhus

Zoals al eerder werd aangegeven kent de gemeente van Aarhus een vergelijkbare visie wat betreft de rol van sport in het proces van sociale integratie. Toch kent de gemeente een andere insteek met betrekking tot het realiseren van deze visie. In 2006 is er een beleidsplan in werking getreden die heeft geleid tot de bouw van een grote multifunctionele sporthal en de start van een traditie van vrij toegankelijke sportactiviteiten. De sportactiviteiten werden georganiseerd om de allochtonen in de achterstandwijk 'Gellerup' kennis te laten maken met traditionele sportverenigingen, Westerse sporten zoals handbal, andere bevolkingsgroepen en ze te overtuigen van het belang van sport. De grote sporthal moest daarbij dienen als uitvalsbasis voor deze activiteiten en mogelijkheden bieden aan de inwoners van de aanliggende wijken om eigen sport initiatieven te ontplooiën of zelfs verenigingen te beginnen.

'We started with around 500 small projects, all financed by money from the municipality. [...] we also hired two consultants to support local associations in organizing their activities, recruiting and educating volunteers and members. [...] Informing the children about the possibilities of sports takes place through to local schools.'

De vrij toegankelijke activiteiten bleken al snel ook negatieve effecten te hebben. Zoals dat de kinderen *'[...] get confused in their head. They think that they can play free sports and get a sandwich every year. But that is not possible it is always only for one year, there are no projects here that last for ten years.'*

Verder worden de activiteiten goed bezocht maar heeft dit tot nu toe niet tot gevold dat meer mensen lid worden van sportverenigingen of in welke vorm dan ook blijven sporten, ze voelen zich voornamelijk aangetrokken tot de gratis activiteiten. Dit wordt ondersteund doordat de organisaties die deze projecten organiseren met het geld van de overheid voldoende trainers en materiaal kunnen aanschaffen, de kwaliteit van de

projecten stijgt daarmee uit boven het niveau van de lokale verenigingen. Om deze barrière te kunnen overkomen is ondermeer het 'sport paspoort' ingevoerd.

'People with low earnings can apply for this passport and then they get 1000 kroner for their memberships of sport associations. More than 1500 children are able to get this passport but only 200 to 300 people applied so far.'

Vanuit de basketball bond wordt deze problematiek betreffende de inzet van sport als middel voor sociale integratie door de overheid erkend. Ook uit een universitair onderzoek blijkt dat het voor de gemeente *'difficult is to do more. To do more there should be more coordination between all the projects that are going on and which effects they have. You have to be really aware about what is going on in the area. You need local people how knows what is going on* (Respondent 4). [...] *Last year the commune organized a project with the local basketball club and they funded the project and now they want them to pay...They did that with a soccer club as well but that didn't work because everything was funded by the commune, it was free of all charges and so that couldn't hold. [...] We want it to become a real basketball team and not just some entertainment. So they have to pay. [...] In Gjellerup to much free activities where you just show up and go away and that is a problem for the commune because they started this culture* (Respondent 5).'

Samenvatting

De gemeente Utrecht heeft een belangrijke rol binnen het beleidsprogramma 'Meedoen allochtone jeugd door sport'. Zij is een schakel tussen de nationale overheid, sportbonden en uitvoerende verenigingen. Zij ziet voor zichzelf een belangrijke faciliterende rol weggelegd, zowel financieel als materieel. Een verhoging van de participatie binnen de sport door allochtonen, als deelnemer of als vrijwilliger, is de belangrijkste doelstelling. Integratie kan optreden als neveneffect. In Aarhus ziet de gemeente een vergelijkbare rol voor zichzelf weggelegd. Echter, de invulling van deze rol blijkt tot nu toe een aantal negatieve bijwerkingen te hebben. Er is een traditie gestart met het organiseren van vrij toegankelijke activiteiten en deze hebben verkeerde verwachtingen geschept bij allochtone jongeren en niet significant geleid tot een toename van verdere participatie in de sport onder allochtonen. De gemeente probeert dit nu recht te trekken door financiële ondersteuning te bieden aan allochtone families om hun kinderen te laten sporten en betere faciliteiten te bieden aan sportclubs die besluiten naar de achterstandswijk te verplaatsen. De gemeente wordt daarbij ondersteund vanuit de grote sporthal en de basketbalbond, zij hebben beide een beleid dat erop is gericht allochtone jongeren te bereiken en ze lid te laten worden van sportclubs.

Het uitvoerende veld

Uit de vorige thema's blijkt dat het belang wat door beide gemeenten wordt gehecht aan lokale organisaties relatief groot is. Verschillende betrokken organisaties uit beide gemeenten zijn ook al ter sprake gekomen. Zoals de sportbonden. Binnen dit thema zal de data afkomstig van dergelijke betrokken actoren worden beschreven.

Utrecht

De KNVB is als een uitvoerende partij betrokken bij de implementatie van het beleidsprogramma 'Meedoen allochtone jeugd door sport' (Respondent 12). Op dit gebied delen zij dan ook dezelfde doelstellingen als de aangesloten gemeenten, waaronder Utrecht. De KNVB ziet voor zichzelf een rol weggelegd als partner van de gemeenten. De activiteiten die de KNVB in samenwerking met de gemeenten wil neerzetten zijn te omschrijven als:

'Werving, scholing, kader stelling en opleiding. De eerste twee zijn gericht op het verhogen van de deelname, de laatste twee voor preventief jeugdbeleid of wel werven en behouden van leden en vrijwilligers. Het werven gebeurt door campagne, clinics en sportdagen en in praktisch opzicht door de aanleg van sportvelden zoals de Johan Cruijff courts. School en sport worden gecombineerd door trainingen te laten organiseren door verenigingen en begeleiding van deze activiteiten in handen te laten van de ouders (Respondent 11).'

Daarmee wel de KNVB een kader creëren waarbinnen een programma op maat voor ouderparticipatie en opleidingen voor vrijwilligers en trainers kan worden gerealiseerd. Voor de verenigingen betekend dit dat de KNVB ze zal: *'indelen, versterken en inzetten!'* Tevens ondersteund de KNVB de visie van de overheid dat het belangrijk is om op jonge leeftijd de kinderen en ouders te benaderen. Dit wordt ondersteund door de uitspraak dat:

'op jonge leeftijd komen de ouders altijd met de kinderen mee, later niet meer, je moet dus vroeg beginnen met het binnenhalen van de ouders als vrijwilligers voor de vereniging. Daarbij moet je cursussen en trainingen aanbieden (Respondent 11).'

Behalve de sportbonden zijn ook overige organisatie in het leven geroepen voor of betrokken bij de inzet van sport ten behoeve van sociale integratie. Zo wordt het, door de overheid gefinancierde, programma 'Van breedtesport naar topsport' uitgevoerd door stichting Image Support Utrecht. Deze organisatie heeft ten doel om:

'de maatschappelijke uitval van allochtone jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar te beperken. De begeleiders gaan zelf op pad om deze jongeren op te sporen en te corrigeren daar waar nodig. Zij leren de jongeren professioneel gedrag aan en stomen hen geestelijk rijp om door de hindernissen te breken. Daarnaast gaat Image Support met de omgeving van de jongeren in gesprek om ze te beïnvloeden. De ouders van de jongeren worden uitgenodigd voor bijeenkomsten om de kennis en betrokkenheid van de ouders te bevorderen. Tijdens een dergelijke bijeenkomst krijgen de ouders allerlei informatie over het verenigingswezen. Verenigingen worden op hun beurt waar nodig klaargestoomd om allochtone jongeren in de vereniging op te nemen.' Om daarmee *'kansarme, talentvolle jongeren van 12 tot 18 jaar, die door hun tekortkomingen zelden doorbereken, een kans geven zicht te ontwikkelen en hun top te bereiken (Van breedtesport naar topsport 2007).'*

Ook individuele initiatieven blijken uiteindelijk een belangrijke rol te kunnen spelen. In 2001 is sportschool Ladyfit opgericht. Deze sportschool heeft als doel:

'het verhogen van de bewegingsactiviteit onder allochtone vrouwen die alleen onder bepaalde voorwaarden willen of mogen sporten (www.ladyfit.nl 10-04-2009).'

De sportschool heeft ondertussen haar activiteiten programma uitgebreid en is een belangrijke factor van succes geworden bij het gebruik van sport als middel om bij te dragen aan sociale integratie, zoals dit wordt gezien door de gemeente Utrecht (Respondent 1 en 10).

Aarhus

Ook Aarhus kent drie typen betrokken organisaties. Ze verschillen echter wel van die in Utrecht. Als eerste zijn er integratiemedewerkers die actief zijn in de achterstandswijken, behalve twee vanuit de Gemeente, drie vanuit de basketball bond en nog vele anderen zijn dit mensen van 'Sporttrack'. Deze organisatie is in het leven geroepen na de aanslagen van 9/11 omdat:

'There have been several people been arrested for planning terrorist attacks. There now in a fight against terrorism. So they made a group of people from the government, from all different ministries and their goal was to think about what we can do to let the foreign people not only think about their background. They want them to integrate, to feel Danish. And one of the things that we can do is to use sports; they think that sports are very good for integration (Respondent 3).'

Uiteindelijk beschrijft de respondent zich meer als een 'manusje van alles', hij ondersteund de buurtbewoners daar waar zij nodig hebben.

'I help them with all kinds of problems, for example when they got letters from the Aarhus municipality. Sometimes they can't even read it, so that is a big problem. And they don't know how to get support money from the government, than I help them. But also with organizing practices, telling them about the rules we have when playing and the times that they can play (Respondent 3).'

De respondent ziet sport op dit moment voornamelijk als een middel om de jongeren van de straat te houden en ziet als belangrijkste doelstellingen voor de nabije toekomst vooral het aanpakken van overige sociale problemen binnen de wijk.

Dan is er de grote multifunctionele sporthal, Globus1, die moet dienen als centrum voor alle sportactiviteiten voor allochtonen en autochtonen. De sporthal is bewust op de rand van drie woonwijken geplaatst, waarvan een de wijk 'Gellerup' is (Respondent 2). De organisatie en haar doelstellingen worden omschreven als:

'It's in the first place integrating sports and culture. [...] Doing integration work from this place in the ghetto is a challenge, we follow the American idea, to try to get sports more into the spare time of the people in the neighborhood. We do this by making the Ethnic groups in this area familiar with the club tradition in Denmark. We have over 1200 club units in Aarhus but at this time clubs are not attractive to ethnic minorities. So we have to inform them, be pro-active and help the people who want to start a club. [...] Our goals are to make the facility as big as possible, creating new clubs around Globus1, this is going slower than we expected but it's because it's not cultural integrated in these ethnic groups, so now you have to be a club to get time to play at Globus1. [...] But overall we want to be an open place where youth people can come anytime during the day. [...] Furthermore it's important to have contact with the clubs outside; there are 38 clubs all around. We can invite them to Globus1 and discuss and have a dialogue about how Globus1 can have a function for them and then we are in business (Respondent 6).'

Als laatste is er ook in Aarhus een belangrijke rol weggelegd voor de sportbonden. De basketball bond speelt hierin een sleutelrol, zij zijn namelijk de eersten met een zogenaamd 'Pilot project'. Dit project is gestart vanuit de organisatie doelstelling:

'To be one of the most social integrated sports in Denmark, this is why we started the Pilot projects. Where a club from another neighborhood is invited to move some practices into 'Gellerup' to recruit children to play basketball. The result so far is that we found out that girls are easier than boys. Somalia girls are mostly into basketball and are a good group to work with. Elderly Somalia woman as well, they can help organizing. [...] It also seemed that we have to start as early as possible. During the 1th and 2th grade, the older they get the more problems you have, also for the volunteers. It's easier in a social way, kids don't care who they hang out with and all the studies done show that the earlier you start the more sure you are that they continue. [...] Furthermore we are trying to make cooperation's with the local schools. So far they are really into it, they want to help with recruiting and if possible the first few practices are right after school. Some schools even sent a teacher with them that stays there during the practice. [...] Our activities are still free as well but there is a goal for the future that they have to pay, otherwise you don't reach anything (Respondent 5).'

Samenvatting

In Utrecht is de voetbalbond nauw betrokken bij het werven, opleiden en faciliteren van allochtone jongeren en vrijwilligers. Verenigingen worden ondersteund vanuit de bond bij het bieden van deze mogelijkheden aan allochtonen. Meer specifiek blijken er initiatieven te zijn ontstaan gericht op aparte doelgroepen binnen de allochtone bevolking. Op sociaal gebied wordt sport ingezet om de maatschappelijke uitval van allochtone jongeren te verminderen en er worden aangepaste mogelijkheden geboden om ook allochtone vrouwen in hun eisen en wensen, om te kunnen sporten, tegemoet te komen. In Aarhus bestaat onder de betrokken organisaties voornamelijk kritiek op de traditie van vrij toegankelijke activiteiten. Verder blijkt de integratiemedewerker voor sport een 'manusje van alles' te zijn geworden, deze persoon is niet meer enkel gericht op het ondersteunen van sportactiviteiten binnen de wijk maar biedt, naar aanleiding van de vraag naar, ook op sociaal gebied ondersteuning aan de inwoners van de wijk. De grote sporthal is nog relatief jong en heeft grootse plannen met het oog op de toekomst, de mate van succes tot nu toe wordt echter door verschillende respondenten nog in twijfel getrokken. Dat de sporthal potentie heeft wordt wel door vrijwel iedereen erkend. Het grootste succes komt tot nu toe voort uit het project van de basketbalbond, dit wordt door alle respondenten gezien als een stap in de goede richting. Jongeren worden enthousiast gemaakt voor de sport en daarbij direct in verband gebracht met de verenigingscultuur.

In de praktijk

Binnen dit thema wordt ingegaan op de effecten van beleid in de praktijk, wat gaat er goed, wat gaat er niet goed en hoe kan het beter? Een aantal van deze factoren zijn binnen de vorige thema's al ter sprake gekomen. Zoals de ongewenste effecten van de vrij toegankelijke sport activiteiten in Aarhus.

Utrecht

Bij de praktijkbeschrijving in Utrecht worden de effecten van de eerder behandelde factoren weergegeven. Eerst wordt ingegaan op de uitvoering van het beleidsprogramma 'Meedoen allochtone jeugd door sport', daarna wordt ingegaan op wat Image Support en Ladyfit hebben kunnen bijdragen in de praktijk en afsluitend wordt een evaluatie van de effecten van de Cruiff courts behandeld. Op dit moment bestaat er nog geen evaluatie van het relatief zeer recente beleidsprogramma maar is er door de betrokken organisaties tot nu toe tegen de volgende kritiek punten aangelopen:

*'Er is vanuit de centrale overheid direct contact opgenomen met de achterbannen van verschillende sportkoepels. Dit was brutaal en werd ons vaak niet in dank afgenomen door de koepels. Op deze manier is ook de KNVB benaderd. In het officiële plan worden deze partijen niet genoemd maar het neveneffect hiervan was dat we een groter draagvlak creëerden voor ons programma. Verder wilde het NOC*NSF geen uitvoeringspartij worden. Zij voeren een beleid waarbij eerst de achterban bij hun moet aankloppen, dan gaan zij pas 'in touw'. Zij gaven aan geen geluiden vanuit hun achterban gekregen te hebben, dit zijn maar liefst 75 sportbonden, dus dat was wel een tegenvaller. De KNVB heeft echter een hele andere band met NOC*NSF, die zagen in hun achterban dat verenigingen aan het verkleuren waren en geen raad wisten met deze veranderingen. Zij gaven aan een grote behoefte bij dit programma te hebben. Dus zijn zij wel een uitvoeringspartij geworden (Respondent 12).'*

Verder erkende de KNVB de volgende negatieve bijwerkingen van dit beleidsprogramma:

'Bij de wielerbond werden gratis trainingspakken weggegeven aan allochtonen en dat is een beetje vreemd in relatie met de autochtone leden. Wij, als KNVB, bieden diensten aan de verenigingen, bijvoorbeeld wervingsactiviteiten en deze zijn niet puur gericht op allochtonen maar op iedereen, er wordt niet voorgetrokken. Afhankelijk van de

bevolkingssamenstelling per wijk wordt toch wel bepaald in welke mate allochtonen zich inschrijven.'

Een tweede kritiekpunt vanuit de KNVB heeft betrekking op de uitvoering van het beleidsprogramma:

'er is geen verantwoording noodzakelijk voor de manier waarop het geld wordt besteed, alleen het wel of niet behalen van de doestellingen wordt beoordeeld. Dit kan effect hebben op de lange termijn, bijvoorbeeld dat verenigingen het geld hebben verbrast [...] Wanneer je investeert in de verenigingen, hoe zorg je er dan voor dat ook echt daadwerkelijk het percentage participerende allochtonen toeneemt? Het gaat erom allochtonen te betrekken bij de verenigingen bijvoorbeeld door school en sport te combineren en specifieke wervingsacties uit te voeren [...] Er is een inspanningsverplichting en geen resultaatverplichting dus de eisen zijn relatief eenvoudig te halen. Je moet dus zelf specificeerbare doelen stellen als vereniging zijnde [...] Bij de beleidsvorming zijn veel partijen betrokken, deze ontstaat dus door compromissen, tussen bonden maar ook tussen bonden en gemeenten (Respondent 11).'

Het succes van Ladyfit en Image Support door twee van de vier respondenten uit Utrecht benoemd, informatie vanuit beide organisaties over hoe beide projecten zich ontwikkelen is voor dit onderzoek niet te beschikking gekomen.

Over de Cruijff courts in Utrecht wordt in een evaluatierapport geschreven dat de gebruikers van de velden en de omwonende erg enthousiast zijn over het veld. De belangrijkste effecten die niet zo hebben uitgepakt als verwacht zijn:

'De meerwaarde van de toezichthouders wordt betwijfeld: ze zijn onvoldoende opgeleid om jongeren op de juiste toon aan te spreken, iets wat wellicht averechts uitpakt en wrevel geeft [...] Jongeren zien bij zichzelf geen gedragsveranderingen. Observaties leren dat de positieve gedragsinvloed van de sportbuurtwerkers zich vooralsnog tot het verband van de sport beperkt. Daarbuiten lijken jongeren zich nog altijd schuldig te maken aan grof en discriminerend taalgebruik [...] Aantallen meldingen van overlast bij de politie zijn na aanleg van de Playground niet afgenomen [...] Onder de voetballers op het Cruijff Court is er een duidelijke oververtegenwoordiging van jongens tegenover meisjes, van kinderen (6-12 jaar) tegenover jongeren (13-18 jaar) en van niet-westerse allochtonen tegenover autochtonen. Het voetbalplein leidt dan ook nauwelijks tot vriendschappen tussen jongeren uit verschillende etnische groepen (Meulen 2008, 42-43).'

Aarhus

Alle respondenten bleken vanuit hun achtergrond een eigen visie te hebben op hoe de inzet van sport voor sociale integratie in de praktijk tot uiting komt. Respondenten en de organisatie waarvoor zij fungeren kennen in grote mate vergelijkbare doelstellingen maar de gekozen weg om deze doelstellingen te bereiken verschilt. De gekozen wegen en de kritiek op de overige betrokken organisaties, zoals de gemeente blijken parallel aan elkaar te kunnen lopen maar ook haaks op elkaar te kunnen staan. Zo wordt er vanuit de Gemeente en vanuit Globus1 aangegeven dat zij denken over een goed beeld te beschikken wat betreft de wensen en behoeften van allochtonen als het gaat om sporten maar wordt er door een lokale integratie medewerker gesteld dat:

'There is never been any research and they have never been their but they tell them what to do with their money. But the people are saying that they don't want more projects, they say: we have a football club; please help us with our club (Respondent 3).'

Een tweede verschil tussen de faciliterende organisaties, zoals de Gemeente, Globus1 en de sportbonden, tegenover en de lokale organisaties, zoals de integratiemedewerkers, is

de tevredenheid over de ontwikkeling van nieuwe sportfaciliteiten. Over Globus1 wordt gezegd:

'Good idea but there is a shortage of adults, volunteers and clubs for the children to play. So they come there and they can't sport because there are no possibilities. And also a lot of volunteers don't want to work with this group of children because there are troubles or they don't have sport clothes or the right facilities for practice (Respondent 3).'

Terwijl vanuit Globus1 wordt aangegeven dat zij op dit moment al een fase verder zijn en een rol vervullen als:

'Within the clubs we do service checks. One of our employees meets them during the year and talk about the facility, time, needs, and etcetera. They do checks for how many young ones join the clubs, their functioning and their activities. Maybe they can get more members and then Globus1 can supply them with instructors etcetera (Respondent 6).'

Wat betreft de verwachtingen over welke normen en waarden er gehanteerd dienen te worden binnen clubverband zijn er tussen de respondenten meer overeenkomsten. Drie overeenkomstige visies vanuit de basketball bond, de gemeente en naar aanleiding van een onderzoek zijn naar wat dit betreft: *'You have to start young and learn them the boundaries of playing sports in a club (Respondent 7).'* [...] *'In a lot of casus there is a teacher from the school for social problems , at the beginning of a project, to tell them that, for example, someone can't behave like they do at a play ground or at school. It's more free than at school but there are boundaries in the sports arena (Respondent 4).'* *'They have to learn about norms and values through experience! Interesting for established clubs to come to those areas and show them what we are doing in Denmark [...] Important to train leaders in sports as well [...] Also the influence of role models is important (Respondent 5).'*

Veel aandacht bleek te bestaan voor de integratie problematiek tussen de verschillende etnische groepen onderling. Dit werd ondermeer beschreven als:

'Integration within the area is not as good as expected. They people from the different minority groups don't have the same goals to be here. In this area we have 46% Arabs, 17% Somalia and 7% Turks. They are clumping together and not integrating each other. But it's not my policy to only let them sports together, so that is not possible so, I am not excluding other people when they are sporting here. But it's a problem; there are big culture differences (Respondent 6).'

Een belangrijke rol wordt door een aantal respondenten toegedicht aan de toenemende populariteit van individuele sporten, zoals Fitness. In dergelijke situaties is het ook praktisch onmogelijk een onderscheid te maken tussen de verschillende etnische groepen, ze moeten dan wel samen sporten.

'All cultures will be mixed than, but the area wanted it. And when they ask to work out with only their own people it will not be possible. People can sport with their own friends but there will be people from all kinds of ethnic groups (Respondent 6).'

Samenvatting

De kritiek op het beleidsprogramma 'Meedoen allochtone jeugd door sport' blijkt samen te vatten in de termen: coördinatie, communicatie, doelstellingen en eisen. Het programma is vanuit de centrale overheid geschreven en via verschillende kanalen naar gemeenten, waaronder Utrecht, sportbonden en verenigingen gecommuniceerd. Daarbij werden soms bepaalde partijen overgeslagen om meer draagvlak voor het programma te creëren. Verder wordt de coördinatie vanuit de centrale overheid ook voor een deel uithanden gegeven aan de gemeenten en de sportbonden waardoor er verschillende

invullingen aan het project worden gegeven door de betrokken organisaties. Dit heeft ondermeer geleid tot het feit dat allochtone jongeren bij sommige sporten te maken kregen met positieve discriminatie en bij anderen niet. Als laatste zijn de doestellingen van het project geformuleerd als inspanningseisen. Er hoeven geen vastgestelde aantallen of percentages behaald te worden waardoor ook de uitgaven, van de overheidssubsidies, van de clubs moeilijker te coördineren is. Openbare faciliteiten, zoals de Cruijff courts, blijken zowel positieve als negatieve effecten te hebben. Deze verschillen uiteraard per wijk maar als belangrijkste conclusie lijkt gesteld te kunnen worden dat de positieve effecten en de potentie van de velden zich vooral op de velden voor doet, daarbuiten zijn de effecten (nog) niet zoals gewenst. In Aarhus zijn de betrokken organisaties het niet altijd eens over de praktische invulling van sport als middel bij het streven naar sociale integratie. De meningen over de mate van kennis met betrekking tot eisen en wensen van de allochtone bevolkingsgroepen waarover beschikt kan worden blijken te verschillen en ook bestaat er onenigheid over de effecten van de nieuwe sporthal. Deze verschillende opinies lijken het resultaat te zijn van het ontbreken van een overkoepelende coördinatie, iets wat vanuit alle drie de organisaties wordt erkend en waar ze een belangrijke rol voor de gemeente zien weggelegd. Wat betreft de normen en waarden die gelden binnen club verband, verwijzen de drie respondenten naar '*learning through experience*', waarbij dit wordt gezien als een leerproces tussen culturen en waar jaren overheen zullen gaan. Een interessante ontwikkeling die samengaat met de groeiende populariteit van individuele sporten, zoals fitness, is dat hierbij verschillende culturen gemixt aan het sporten zijn, iets waar een aantal bevolkingsgroepen uit de wijk lange tijd veel moeite mee hadden.

Coördinatie van het proces

Coördinatie bleek gaandeweg het onderzoek in Aarhus een belangrijk topic te zijn voor de respondenten. Daarom is besloten de data met betrekking tot deze topic weer te geven binnen een eigen thema. Met betrekking tot Utrecht is met betrekking tot deze topic relatief minder data verzameld, dit komt ondermeer omdat deze data voornamelijk is verzameld voorafgaand aan het onderzoek in Aarhus.

Utrecht

Uit voorgaande thema's blijkt dat het beleidsprogramma 'Meedoen allochtone jeugd door sport' een grootschalig coördinatie mechanisme kent. Het programma is opgesteld aan de hand van interactieve beleidsvorming met partijen als: VNG, gemeenten, NOC*NSF, sportbonden, Minderhedenorganisaties, Nationale Jeugdraad, onderzoekers en experts en jeugdzorg. De rol van de centrale overheid hierbij is samen te vatten in de volgende punten: het maken van bestuurlijke afspraken, bieden van financiering, subsidiëcriteria en verantwoording, onderzoek en monitoren, overleg en samenwerking en flankerend beleid voor kennisontwikkeling.

De gemeente Utrecht heeft een midden positie binnen dit project. Een deel van de subsidies vanuit de centrale overheid komt bij de gemeente terecht waarna zij dit kan investeren in lokale projecten. Verder ziet de gemeente, zoals al eerder werd genoemd, een rol voor zichzelf weggelegd als aanbieder van faciliteiten en ondersteuner van nieuwe initiatieven.

De sportbonden krijgen ook een deel van de subsidies vanuit de centrale overheid en kunnen, mogelijk in samenwerking met de gemeente, dit geld investeren in haar verenigingen. De kritiek op dit systeem is al binnen het vorige thema ter sprake gekomen (Respondent 10, 11, 12).

Aarhus

De coördinatie tussen de centrale overheid, gemeenten en uitvoerende organisaties wordt beschreven door de medewerker van de Basketball bond. De respondent gebruikt hierbij de casus van de eerder beschreven: 'Pilot project'.

'Each half year you can apply for funding at the central government. They have 5 to 10 million to spend for all the sports activities among different ministries [...] but the national government is too far away from all the projects. But the commune could be from great help if they could have one recruiter that is out in the area. Now there only sitting in their offices.'

Verder kan ook bij de gemeente kan een aanvraag worden ingediend voor financiële ondersteuning. Daarover merkt de respondent op:

'The commune just gives money, you don't get anything on paper or any demands, you just have a demand from a conversation. In Copenhagen you get maybe 10 to 15 pages with demands and agreements. That would be really good for Aarhus commune as well, to set some borders. It works from a higher level and it will work through to lower levels, than the kids also know what is going on instead of all these free activities. But I didn't have to sign anything.'

Over de coördinatie binnen zijn eigen 'Pilot project' zegt de respondent:

'I have a consultant in every area. They are my link between the local schools, daycares, and etcetera. They are like spiders in a big web for me because I don't know the people locally. They are pulling the strings together, they also hire coaches and so on [...] Furthermore we are trying to make cooperation's with the local schools. So far they are really into it, they want to help with recruiting and if possible the first few practices are right after school. Some schools even sent a teacher with them that stays there during the practice [...] the biggest problem is that I also don't know what the handball federation is doing. There isn't that much sharing. And that is kind of stupid (Respondent 5).'

Vanuit Globus1 wordt het ontbreken aan coördinatie enigszins gerelativeerd door te stellen dat:

'It's a slow process among different federations. Now it's the basketball federation with its pilot and the handball federation is coming up as well and after that it will be the one of volleyball but it's not possible to do it all together (Respondent 6).'

Echter, het geïnterviewde gemeenteraadslid ziet een mogelijk tekort aan coördinatie wel als een mogelijk probleem.

'We have so many programs in action to create social integration. A challenge is to have all these initials coordinated. We don't want to create problems by having a overload of programs [...] A lot of those programs are financed by the national government but they don't coordinate at a local level. So there are some problems between the two levels. People need to be aware that there are already a lot of things going on and we can learn from each other (Respondent 7).'

Samenvatting

Beide gemeenten spelen een belangrijke rol als het gaat om de coördinatie van de uitvoering van beleid gericht op sport en sociale integratie. In Aarhus is net als in Utrecht kritiek op de doelstellingen die worden gesteld vanuit de overheid, of juist het ontbreken daarvan. In Aarhus zijn er op dit moment tevens zoveel initiatieven in uitvoering gericht op sport en sociale integratie dat het belangrijk is om in de toekomst daar meer en meer coördinatie bij te hebben. Op die manier wordt het mogelijk dit aantal terug te brengen op basis van hun succesfactor maar ook om bijvoorbeeld van elkaar te leren wanneer bepaalde initiatieven wel een succes blijken te zijn.

Analyse

In dit hoofdstuk zullen de hiervoor beschreven resultaten kritisch worden geanalyseerd met behulp van de gekozen methodologie. Aan de hand van de vier concepten: context en het integratie, differentiatie en fragmentatie perspectief zullen de hiervoor beschreven resultaten worden geanalyseerd. Uiteindelijk zal nog kort kritisch aandacht worden besteed aan de 5 thema's. Aan de hand van de analyse zal uiteindelijk tot een beantwoording van de deelvragen en de onderzoeksvragen gekomen kunnen worden.

Sport in haar omgeving

Het analyseconcept 'context' helpt bij het begrijpen van de complexe omgevingen waarbinnen sport wordt ingezet als middel ten behoeve van sociale integratie. Het gaat in op de onderlinge relaties tussen de betrokken actoren, de invloed van de omgevingsfactoren en de invloed van macht.

In Nederland en Denemarken kent men een traditie van sporten in verenigingsverband. Veel allochtonen zijn vanuit hun culturele achtergrond niet bekend met deze traditie en het kost daarom tijd en moeite om ze hiermee bekend te maken. Maar ook mede door veranderende generaties en de toenemende individualisering, ook onder allochtonen, wordt dit proces bevorderd. Nieuwe generaties allochtonen zijn in zekere mate weer meer bekend met de Westerse cultuur dan hun voorgaande generaties, elke generatie geeft iets mee aan de volgende en ook zij ontdekt weer nieuwe aspecten en vindt zo haar weg in de Westerse maatschappij. Individualisering zorgt er niet alleen voor dat individuele sporten, zoals fitness, aan populariteit winnen, het zorgt er ook voor dat (allochtone) burgers mondiger worden. Jongeren gaan steeds vaker, zelf op zoek naar mogelijkheden die bij hun passen, om te sporten. In beide landen is dan ook een focus op toekomstige generaties en om jongeren te ondersteunen bij het vinden van hun weg in de Westerse sportwereld.

De gemeenten zijn een cruciale factor bij de relatie tussen sport en sociale integratie. Zij zijn een tussenpersoon tussen de nationale overheid en de uitvoerende organisaties en stemmen nationaal beleid af op haar eigen, lokale, situatie. Naast de gemeenten bestaan de sportbonden, zij werken of autonoom of in samenwerking met de overheid aan deze relatie. Uitvoerende organisaties bestaan uit overheidsinitiatieven, gemengde initiatieven, maatschappelijke initiatieven of verenigingen. Voorbeelden hiervan zijn respectievelijk: Globus1 op basis van overheidsinitiatief, Het 'Pilot Project' van de Basketball bond als een gemengd initiatief, LadyFit als een initiatief dat inspeelt op de maatschappelijke vraag en 'eigen' en 'gemengde' sportverenigingen. De centrale en lokale overheden proberen alle type initiatieven, naar vraag, te ondersteunen zolang het aansluit bij de visie van de centrale dan wel lokale overheid.

De omgevingsfactoren in Utrecht en Aarhus blijken enigszins te verschillen. Aarhus wordt gekenmerkt door een bepaalde locatie waar integratie problematiek zich lijkt te concentreren, de wijk 'Gellerup'. Het is daarom ook zo dat lokaal beleid met betrekking tot sport en integratie zich focust op dat gebied. In Nederland is er in een mindere mate sprake van een dergelijke specifieke focus, uiteraard wordt het aanbod aangepast aan de vraag vanuit de maatschappelijke situatie in een wijk maar lijkt het beleid meer algemeen te worden vastgesteld. Dit impliceert ook dat er een grotere vrijheid voor de invulling van het beleid is bij uitvoerende partijen in Utrecht dan in Aarhus.

De invloed van macht is afhankelijk van de positie die de betrokken actor inneemt binnen de gegeven context. De overheden worden gekenmerkt door hun politieke macht, op basis van de overheidsdoelstellingen binnen het vastgestelde beleid krijgen bepaalde projecten meer of minder overheidssteun. Uitvoerende partijen kunnen een machtspositie verwerven op basis van de expertise die zij kunnen bieden, ofwel in welke mate zij waardevol kunnen zijn bij de uitvoering van het overheidsbeleid. Naar mate het belang van de overheid toeneemt om uitvoerende partijen bij haar beleid te betrekken naarmate ook de interactieve besluitvorming zal toenemen. Een andere vorm van het verwerven van een machtspositie is door te laten zien dat een betreffende organisatie steun nodig heeft vanuit de overheid dan wel vanuit de uitvoerende organisaties. Voorgaande voorbeelden zijn in de praktijk te herkennen in bijvoorbeeld de sleutelrol die

Globus1, het 'Pilot Project' en LadyFit in hun gemeenten innemen, deze rol is in het verleden gecreëerd door de overheid of ingenomen door het eigen succes. Verenigingen zijn in beide gemeenten vrij zich aan te melden voor overheidssteun of bij ondersteunende initiatieven zoals de hiervoor genoemde.

Samen naar integratie

Vanuit het integratie perspectief is het opvallend dat vrijwel alle respondenten uit beide gemeenten spreken over een overeenkomstige doelstelling onder alle betrokken actoren. In Aarhus is veel kritiek geweest op de traditie van vrij toegankelijke sportactiviteiten maar lijkt men nu een nieuwe weg ingeslagen te zijn. Een focus op activiteiten waarbij het gaat om het werven van leden en of vrijwilligers, dus door ze direct bij een vereniging te betrekken, lijkt onder alle betrokkenen gesteund te worden.

In Utrecht is er een lobby geweest vanuit de centrale overheid om gemeenten en sportbonden aan te laten sluiten bij het beleidsprogramma 'Meedoen allochtone jeugd door sport'. Op deze manier werd geprobeerd vanaf het begin consensus te bereiken onder de aangesloten overheden en bonden om daarmee de loyaliteit en inzet met betrekking tot de uitvoering van het programma te vergroten.

In beide gevallen wordt er door de betrokken actoren wel gewezen op een zekere vorm van het ontbreken van coördinatie. Daardoor kan het voorkomen dat wel 'de neuzen dezelfde kant op staan' maar dat er op verschillende manieren invulling wordt gegeven aan het beleid. Dus door de interpretatieruimte als gevolg van gebrek aan communicatie zijn partijen op verschillende manieren bezig met het overheidsprogramma.

Of ieder zijn eigen weg?

Het voorgaande sluit aan bij het differentiatie perspectief, wat uitgaat van een verschillende interpretatie van de werkelijkheid bij de betrokken actoren. Deze verschillende interpretaties zouden leiden tot competitie, conflicten, machtsstrijd en verschillen in interesse en inzicht. Bij dit perspectief wordt dus gekeken naar 'dissensus' en de betekenissen daarvan. Beide perspectieven lijken in zekere mate te herkennen in beide gemeenten. In Aarhus lijken de betrokken actoren een overeenkomstig doel na te streven maar hechten zij verschillende waarden aan bepaalde aspecten van de praktische uitvoering van het beleid. Waar het eigen functioneren vaak als een succes wordt bestempeld wil de ander daar nog wel eens kritiek op leveren en visa versa. Dit komt tot uiting in de verschillende meningen over de mate van kennis met betrekking tot eisen en wensen van de allochtone bevolkingsgroepen waarover men beschikt. Ook bestaat er onenigheid over de effecten van bijvoorbeeld de nieuwe sporthal. Deze verschillende opinies lijken het resultaat te zijn van het ontbreken van een overkoepelende coördinatie, iets wat vanuit alle drie de organisaties wordt erkend en waar ze een belangrijke rol voor de gemeente zien weggelegd.

De gemeente Utrecht heeft zich aangesloten bij 'de coalitie' van het programma 'Meedoen allochtone jeugd door sport'. De beschreven initiatieven sluiten daarom vrijwel allemaal aan bij de doelstellingen van dit project maar is er veel vrijheid voor een eigen invulling op uitvoerend niveau. De uitvoerende organisaties kunnen naar eigen inzicht invulling geven aan het beleidsprogramma, daardoor komen er veel verschillende initiatieven naar voren. Vanuit dit perspectief kent de situatie in Utrecht haar nadelen in het ontbreken van consensus tot op het uitvoerende niveau. Een voorbeeld hiervan is het gratis weggeven van trainingspakken door de wielerbond aan allochtone leden (positieve discriminatie), een handelswijze die niet wordt gesteund vanuit de KNVB.

Een eigen of een gemeenschappelijk doel?

Dit perspectief gaat over de mate van ambiguïteit en complexiteit van de verschillende visies en meningen van individuen. Deze zou zo sterk zijn dat het bereiken van consensus onmogelijk is. Ook wordt gesteld dat de grenzen tussen groepen en organisaties zwak zijn en dat deze grenzen eenvoudig geslecht kunnen worden.

Uit het onderzoek blijkt dat er relatief weinig ambiguïteit en complexiteit is te vinden onder de respondenten. De verschillen in prioriteit en invulling bij de uitvoering van het beleid op basis van hun individuele achtergrond, visie op het vraagstuk, maar ook

belangen en ambities zijn zichtbaar geworden tijdens het onderzoek. Echter, uit de resultaten kan afgeleid worden dat zowel in Utrecht als in Aarhus uiteindelijk de betrokken partijen een vergelijkbaar overkoepelend doel nastreven. Dat veel initiatieven ingegeven zijn vanuit de politiek, de betrokken organisaties of vanuit de maatschappij suggereert dan ook dat deze context afhankelijk zijn en extern aan individuen.

Tevens is het beleid in beide gemeenten erop gericht de grenzen tussen verschillende maatschappelijke groepen te doorbreken. Culturele verschillen en daarmee de behoeften en eisen aan sporten worden gezien als sterke in plaats van zwakke grenzen. Het beleid is erop gericht om deze grenzen af te zwakken en sporten laagdrempeliger en voor iedereen mogelijk te maken.

Kernanalyse

In de kernanalyse wordt kort en krachtig ingegaan op de gehele kritische analyse van de resultaten, daarmee biedt zij een uitgangspositie voor de conclusie van dit onderzoek. Beide gemeenten erkennen dat het tijd en geld kost om allochtonen kennis te laten maken met de Westerse clubtraditie en de daarbij behorende waarden en normen. Ook wordt belang gehecht aan het toegankelijker en meer laagdrempelig maken van sporten voor deze doelgroep. Daarom richt het beleid zich voornamelijk op de jeugd en op toekomstige generaties. Om dit te bewerkstelligen is er meer en meer aandacht voor 'management van diversiteit' in plaats van assimilatie en aanpassing van allochtone aan de Westerse sportcultuur. Niet alleen het werven van allochtone leden op jonge leeftijd is belangrijk, op die leeftijd komen ook de ouders nog mee naar de sportclub en vormen zij een belangrijke groep van potentiële vrijwilligers. In beide gemeenten wordt zowel vanuit de lokale overheid als door de uitvoerende organisaties het belang van vrijwilligers sterk benadrukt.

De gemeenten spelen een belangrijke rol tussen de nationale overheid, de sportbonden en de uitvoerende organisaties. Zij zien voor zichzelf een ondersteunende rol daarin weggelegd. Vanuit het uitvoerende veld wordt in de toekomst ook een meer coördinerende rol van de gemeenten verwacht.

Verschillen tussen de gemeenten bestaan ondermeer uit de focus van het beleid, dit richt zich in Aarhus voornamelijk op een specifiek gebied terwijl er in Utrecht gebruik wordt gemaakt van een, meer algemeen, nationaal beleidsprogramma waar lokaal invulling aan wordt gegeven. Verder kent Aarhus haar traditie van vrij toegankelijke sport activiteiten, een traditie die vanuit de gemeente is gestart, maar niet de gewenste resultaten heeft opgeleverd. De activiteiten worden over het algemeen goed bezocht maar hebben niet geleid tot een toenemend aantal allochtone leden bij sportclubs of het blijven sporten naar aanleiding van een dergelijke activiteit. Daarom is er nu een start gemaakt met activiteiten die meer direct tot lidmaatschap bij een sportvereniging moet leiden.

Tussen de uitvoerende organisaties in Aarhus bestaan tevens verschillen tussen over hoeveel kennis, van de allochtone doelgroep en haar eisen en wensen, zij denken te beschikken en de mate van succes die zij toedichten aan, voornamelijk hun eigen, activiteiten. In Utrecht bestaat de kritiek op het beleidsprogramma voornamelijk uit de te vrije invulling aan de uitvoering van het programma waardoor er belangrijke verschillen ontstaan tussen de uitvoerende organisaties. In beide gemeenten bestaat ook kritiek op de gestelde doelstellingen, of het ontbreken daarvan, met betrekking tot het gestelde beleid.

De ontwikkeling van een toenemende individualisering zorgt er uiteindelijk in beide gemeenten voor dat individuele sporten, zoals fitness, aan populariteit winnen. Dit betekent dat faciliteiten eenvoudiger aangepast kunnen worden aan de eisen en wensen van bijvoorbeeld allochtone vrouwen maar ook dat verschillende bevolkingsgroepen met elkaar in een ruimte komen te sporten. Voornamelijk het laatste punt wordt door een aantal organisaties in Aarhus als een belangrijke ontwikkeling gezien omdat dit 'samen' sporten lange tijd niet gewenst werd vanuit verschillende bevolkingsgroepen.

Aan de hand van deze analyse kan nu antwoord gegeven worden op de deelvragen en de onderzoeksvraag. Vanuit het onderzoeksperspectief en de kritische analyse van de resultaten kan een conclusie worden gevormd van dit onderzoek.

Conclusie

Aan de hand van de Inhoudelijk oriëntatie, de Resultaten en de Analyse kan nu antwoord worden gegeven op de deelvragen en de onderzoeksvraag. Dit zal worden gedaan met behulp van het gekozen onderzoeksperspectief en het analysekader.

Deelvraag 1: Welke betekenissen geven beleidsmakers in Utrecht en Aarhus aan de relatie tussen sport en sociale integratie?

Beide gemeenten zien sociale integratie als een mogelijk effect van de inzet van sport. Beleid dat gaat over de inzet van sport ten behoeve van sociale relatie zou de meeste potentie hebben wanneer het zich richt op jongeren en toekomstige generaties. Op jonge leeftijd staan jongeren relatief meer open voor het sporten met anderen uit verschillende bevolkingsgroepen en zijn zij in een grotere mate toegankelijk voor opleiding, verandering en kennismaking met een verenigingscultuur dan ouderen. Sport als zinnige vrijetijdsbesteding, integratie als participatie en het verkleinen van de sportachterstand onder allochtone jongeren, met name meisjes, worden gezien als belangrijkste en haalbare doelstellingen. De gemeenten willen daarbij vooral investeren in het overtuigen van allochtone ouders van het belang van sport voor hun kinderen, het werven en opleiden van allochtone vrijwilligers en het bieden van facilitaire en financiële ondersteuning waar nodig. De kennismaking met normen en waarden binnen de verenigingstraditie zoals die wordt gekend in Nederland in Denemarken wordt gezien als een proces waar jaren overheen gaan. Om deze gewenste resultaten te bereiken wordt er meer en meer aandacht besteed aan 'Management van diversiteit', sociale integratie en assimilatie binnen verenigingen zijn daarbij niet meer het belangrijkste doel maar het benutten van de potentie van een multiculturele samenstelling des te meer. Beide gemeenten zien in de toekomst voor zichzelf een rol weggelegd als coördinator en ondersteuner van verschillende projecten en initiatieven gericht op 'samen sporten'. Ook vanuit de betrokken organisaties lijkt de vraag hiernaar te groeien.

Deelvraag 2: Welke betekenissen geven betrokken maatschappelijke organisaties in Utrecht en Aarhus aan de relatie tussen sport en sociale integratie en welke verachtingen hebben zij van de beleidsplannen betreffende sport en sociale integratie?

De vraag naar meer coördinatie vanuit de gemeente is een van de belangrijkste kritiek punten op het beleid van gemeente Aarhus. Samen met haar traditie van het organiseren van vrij toegankelijke sportactiviteiten voor allochtonen, wat niet de gewenste effecten heeft en het ontbreken van duidelijke afspraken, regels en doelstellingen vanuit de overheid. De activiteiten die de betrokken organisaties in Aarhus hebben met betrekking tot de inzet van sport als middel van sociale integratie sluiten allen op een bepaalde manier aan bij de visie van de gemeente. Sporttrack helpt 'eigen' verenigingen binnen de wijk bij het organiseren van activiteiten en het functioneren van de vereniging. Globus1 sluit hier bij aan door de faciliteiten te bieden om te sporten aan verenigingen uit de wijk, maar ook nieuwe initiatieven te steunen en organisatorische ondersteuning te bieden waar nodig. De Basketball bond heeft zijn eigen project en probeert allochtonen enthousiast te maken voor de sport en uiteindelijk lid te laten worden van een vereniging. Alle drie de organisaties zijn met hun activiteiten gericht op allochtone jongeren en kennismaking met de verenigingscultuur in Denemarken.

In Utrecht is een overeenkomstige tendens te herkennen. De betrokken organisaties sluiten met hun activiteiten voor het grootste gedeelte aan bij de visie van de gemeente. De voetbal bond richt zich voornamelijk op scholing, werving, kader stelling en opleiding. Het gaat daarbij niet alleen om het werven van allochtone jongeren als leden van verenigingen en hun kennis te laten maken met een verenigingscultuur maar ook om hun ouders bij de verenigingen te betrekken, bijvoorbeeld als vrijwilliger. Image Support draagt met haar programma 'Van breedtesport naar topsport' bij aan de gemeentelijke doelstelling om sport als zinnige vrijetijdsbesteding in te zetten. Zij streeft namelijk naar een vermindering van de maatschappelijke uitval van allochtone jongeren tussen de 12

en 18 jaar en maakt daarbij gebruik van sport. Meer specifiek gezien draagt Ladyfit bij aan het verkleinen van de sportachterstand onder allochtone vrouwen, door haar sportfaciliteiten aan te passen aan de eisen en wensen van allochtone vrouwen zijn zij toch in staat om te sporten. De belangrijkste kritiek op de overheidsplannen zijn ook in Utrecht te bestempelen als het ontbreken van duidelijk meetbare doelstellingen voor overheidsprojecten en de ongewenste effecten van dergelijk beleid of initiatieven, zoals de Cruijff courts.

Deelvraag 3: Welke verschillen en overeenkomsten bestaan er in de relatie tussen sport en sociale integratie in Utrecht en Aarhus?

Het eerste verschil wat naar voren kwam tijdens het onderzoek was de focus van het beleid in beide landen. In Nederland blijkt beleid met betrekking tot de relatie tussen sport en sociale integratie vooral landelijk te worden geïmplementeerd en uitgevoerd. De gemeente, in dit geval Utrecht, kan daar dan een specifieke invulling aan geven en is daarna de schakel naar de uitvoerende lokale organisaties. Projecten en initiatieven komen daarna voort uit de maatschappelijke vraag of lokale demografische kenmerken. In Denemarken blijkt nationaal beleid meer locatie gericht te worden afgesteld, zoals op de wijk 'Gellerup'. De gemeente is daarmee meer afhankelijk van de visie en richting die wordt ingeslagen vanuit de nationale overheid. Sporttrack en Globus1 zijn ook mede gefinancierd vanuit de centrale overheid. De sportbonden nemen wel een vergelijkbare positie in, zij hebben in de gemeenten een ondersteunende partner voor de uitvoering van hun projecten. Een tweede verschil is de traditie van vrij toegankelijke sportactiviteiten in Aarhus. Deze traditie is vanuit de gemeente gestart en bleek niet de gewenste resultaten te hebben. Daarom lijkt nu ook de focus te verschuiven naar projecten die meer direct moeten lijden naar lidmaatschap of betrokkenheid bij verenigingen. Ten derde wordt de toenemende populariteit van individuele sporten zoals fitness in Aarhus minder negatief ontvangen als in Utrecht. In Aarhus wordt het gezien als mogelijkheid om verschillende bevolkingsgroepen samen te kunnen laten sporten, sociale uitsluiting is hierbij veel moeilijker dan bij team/ verenigingssporten. In Utrecht wordt het bijvoorbeeld bij Ladyfit ook ingezet om de mogelijkheid te bieden aan allochtone vrouwen om te sporten. Desondanks wordt in Utrecht een groter belang gehecht aan het samen sporten in teamverband. Een onduidelijke factor blijft de verhouding tussen allochtone bevolkingsgroepen onderling, uit het onderzoek blijkt niet of in Utrecht met overeenkomstige problemen wordt gekampt als in Aarhus.

Onderzoeksvraag: Welke betekenissen worden door de betrokken actoren toegekend aan sport als onderdeel van beleid voor sociale integratie?

De gemeenten Utrecht en Aarhus kennen vergelijkbare betekenissen toe aan sport in relatie tot sociale integratie. Verschillen bestaan er voornamelijk op het uitvoerende vlak en wat betreft ongewenste effecten die daarbij zijn opgetreden. De belangrijkste invloeden en effecten die door middel van sport bereikt kunnen worden zijn volgens beide gemeenten: invulling geven aan een zinnige vrijetijdsbesteding en daarmee allochtone jongeren 'van de straat te houden' ofwel de sociale uitval onder allochtone jongeren te verminderen, integratie als participatie binnen de sportwereld en het verkleinen van de sportachterstand onder allochtone jongeren, met name meisjes. De meeste potentie van deze effecten wordt toegekend aan jongeren. Op jonge leeftijd staan jongeren relatief meer open voor het sporten met anderen, afkomstig uit verschillende bevolkingsgroepen en zijn zij in een grotere mate toegankelijk voor opleiding, verandering en kennismaking met een verenigingscultuur, dan ouderen. De kennismaking met normen en waarden binnen de verenigingstraditie zoals die wordt gekend in Nederland in Denemarken wordt gezien als een proces waar jaren overheen gaan. Om deze gewenste resultaten te bereiken wordt er meer en meer aandacht besteed aan 'Management van diversiteit'. Sport is ook niet alleen participatie, het is ook betrokkenheid bij. Om de mogelijkheden en voordelen van diversiteit te kunnen benutten is het ook belangrijk om ouders van allochtone jongeren bij de verenigingen te

betrekken. Op jonge leeftijd komen de ouders nog mee naar de sportvereniging, later niet meer, zij vormen daarmee een belangrijke groep potentiële vrijwilligers. Werving en scholing van vrijwilligers is daarom ook een belangrijk aandachtspunt in zowel Utrecht als Aarhus. In Aarhus lijkt tevens een nieuwe ontwikkeling te zijn ingezet waarbij wordt afgestapt van de traditie van vrij toegankelijke sportactiviteiten. Sportprojecten die meer direct moeten bijdragen aan een toename van het lidmaatschap van verenigingen onder allochtonen lijken de nieuwe tendens te worden. Ook zien zij in de toenemende populariteit van individuele sporten een belangrijke mogelijkheid om leden met een verschillende afkomst samen te laten sporten en met elkaar in contact te brengen. Binnen beide gemeenten wordt het proces naar 'samen' sporten als iets gezien wat veel tijd kost, daarom wordt er ook veel geïnvesteerd in toekomstige generaties. Uiteindelijk zou integratie op kunnen treden maar is dit afhankelijk van veel meer factoren dan alleen sport.

Discussie

De verschillende betrokken organisaties kennen met betrekking tot de inzet van sport ten behoeve van sociale integratie een, over het algemeen, overeenkomstig doel. Echter, de afzonderlijke organisaties bleken ook overige doelstellingen na te streven met betrekking tot deze relatie, deze doelstellingen blijken in veel gevallen te corresponderen met de doelstellingen van de eigen organisatie. Respondenten refereerden in vrijwel alle gevallen naar zijn of haar organisatie als drijfveer achter de huidige visie en positie ten opzichte van de relatie tussen sport en sociale integratie. Hetzelfde, of vergelijkbaar, beleid zou tot stand zijn gekomen indien er een ander persoon op zijn of haar positie zou hebben gezeten. Enkel bij een persoon, niet gelieerd aan een betrokken organisatie, bleek deze wetenschapsfilosofische benadering van het beleidsproces onjuist. Dit kwam doordat zij zelf, individueel en relatief onafhankelijk, onderzoek heeft gedaan naar deze relatie. Ook werd er door 6 van 9 respondenten gesproken over het doorbreken van culturele barrières en spraken 7 respondenten over de hoeveelheid tijd die het nog gaat vergen om dergelijke barrières te doorbreken.

Dit onderzoek is gedaan om de overeenkomsten en verschillen in beeld te brengen tussen Utrecht en Aarhus wat betreft de invloeden en effecten die toe worden geschreven aan sport in relatie tot sociale integratie. Het eerste deel van het onderzoek is uitgevoerd in Nederland en bestond uit de literatuur studie, literatuur verzameling, methodologie en de data afkomstig uit vier interviews. Tijdens dit proces is het contact ontstaan met de gemeente Aarhus, afdeling sport & vrije tijd. Het bleek moeilijk om de verzamelde voorkennis af te stemmen op de situatie in Aarhus. Dit kwam doordat er data verzameld is voorafgaand aan het contact met de gemeente Aarhus en het daarbij dus ontbrak aan de benodigde voorkennis met betrekking tot de situatie in Aarhus. Daardoor moest er gespeeld en geschoven worden met de data verzameld in Utrecht om tot een gangbaar onderzoek te komen. Uiteindelijk is ervoor gekozen om het interview frame vooral te baseren op de uitkomsten van het onderzoeksdeel in Utrecht, aangevuld met de wensen vanuit beide gemeenten. Op deze manier werd een structuur gecreëerd waarbinnen de informatie verzameld kon worden in Aarhus en toch vergelijkbaar bleef met de resultaten uit Utrecht. De interviews in Aarhus bleken ook erg belangrijk voor het interview omdat beleidsstukken en literatuur over de relatie tussen sport en sociale integratie in Denemarken en Aarhus voornamelijk enkel in Deens beschikbaar was en ik als onderzoeker deze taal onvoldoende machtig ben.

Verder bleek tijdens het onderzoek dat het begrip 'sociaal kapitaal' vooral een belangrijk begrip is in de literatuur over dit onderwerp. Respondenten bleken onvoldoende bekend met het begrip om het in relatie te brengen met de activiteiten van zijn of haar organisatie. Omdat dit begrip wel een belangrijke rol speelt in de inhoudelijke oriëntatie van dit onderzoek is ervoor gekozen de gegeven definitie te verwerken in een interviewtopic. Daarbij werd gevraagd naar de ontwikkeling van sportparticipatie, gedeelde normen en waarden en onderling vertrouwen in de sport.

De respondenten bleken elkaar ook allemaal te kennen vanuit de context van sport en sociale integratie. Op een bepaalde manier waren ze allemaal met elkaar betrokken en ontmoeten ze elkaar maandelijks. Dit had tot gevolg dat het lastig was om bepaalde kritiek of verbeter punten te toetsen en andere interviews. Het bleek belangrijk om anonimiteit hoog in het vaandel te houden omdat ze elkaar niet alleen kenden maar de organisaties en de projecten waarvoor ze werken ook van elkaar afhankelijk zijn.

Naar mijn idee is de kritiek op de coördinatie vanuit de gemeente en het ontbreken van meer meetbare doelstellingen gedeeld onder het grootste gedeelte van de respondenten uit Aarhus. Tevens werd het punt van coördinatie ook als een belangrijk toekomstig doel gezien door een gemeenteraadslid zelf. Daarom is ervoor gekozen deze twee punten bewust terug te koppelen naar de afdeling sport & vrije tijd van de gemeente Aarhus. Dit

ondanks dat het geven van een waarde oordeel niet aansluit bij de gehanteerde sociologische theorie.

Een Engels talige samenvatting van de belangrijkste bevindingen en een beschrijving van de situatie in Utrecht dan wel Aarhus zal gestuurd worden naar de respondenten afkomstig uit respectievelijk Aarhus dan wel Utrecht. Hier is ook om gevraagd vanuit de respondenten zelf.

Referenties

Auteur onbekend, (2006), '*Globus1, multi-activity centre in the urban area*', Aarhus: sport & leisure department, p. 2-18

Auteur onbekend, (2006), '*Meedoen allochtone jeugd door sport*', beleidsprogramma ministerie van Volksgezondheid, welzijn en sport, p. 1-7

Coakly, J., (2007), '*Sports in Society, issues and controversies*', New-York: McGraw-Hill, ninth edition

Community Centre Gellerup, (11-08-2006), Presentatie: '*Aarhus – a nice city for everyone. There must be room for diversity and multiplicity. Integration must be one of our strengths.*'

Daal, H.J. van, (2006), '*Kleur in sport*', p. 101-114, Utrecht: Verwey-Jonker instituut

Elling, A., (2004), '*We zijn vrienden in het veld. Grenzen aan sociale binding en verbroedering door sport*', tijdschrift *Pedagogiek*, 24^e jaargang, nummer 4, p. 342-360

Elling, A., Claringbould, I., (2004), '*In- en uitsluitingmechanismen in de sport: wie kan, mag en wil er (niet) bijhoren?*', in: Kunnen, R., (2004), *Sport in beweging. Transformatie, betekenis en kwaliteit*, 's Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut, p. 45-60

Elling, A., Knoppers, A., (2005), '*Sport, gender and ethnicity: practises of symbolic inclusion/exclusion*', tijdschrift *journal of youth and adolescence*, volume 34, nummer 3, p. 257-268

Graaf, W. de, (2008), colleges wetenschapsfilosofie, Utrecht: USBO

Hollis M., (2007), '*The philosophy of social science, an introduction*', Cambridge: Cambridge university press, fifth printing

Knoppers, A., Anthonissen, A., (2006), '*Making sense of diversity in organizing sport*', Oxford: Meyer & Meyer sport, p. 26-28

Scheerder, J., Pauwels, G., Vanreusel, B., (2004), '*Sport en inburgering, een empirische analyse van de relatie tussen sportbeoefening en sociaal kapitaal*', tijdschrift voor *Sociologie*, volume 25, nummer 4, p. 417-441

Verweel, P., Janssens, J., Roques, C., (2005), '*Kleurrijke zuilen. Over de ontwikkeling van sociaal kapitaal door allochtonen in eigen en gemengde sportverenigingen.*' In: *Vrijetijdstudies*, 4, p. 7-21

<http://utrecht.buurtmonitor.nl>, (20-04-2009)

http://www.aarhuskommune.dk/portal/english?_page=aarhus.emne/the_citizens.htm, (20-04-2009)

<http://www.nos.nl/nosjournaal/artikelen/2007/3/22/oudewijken.html>, (07-04-2009)

Bijlagen

Bijlage 1: Topicijst interviews

- The role of the local organizations and how they function
 - How to improve the quality of functioning of and the organization of sport activities by the local organizations?
 - How do you get enough volunteers with a sufficient level of skills?
 - Do you need to get paid for being an integration worker?
- Sports and social capital (Relation)
- Sports and social relationships (Between or within different communities)
- Integration through sport activities; the possibilities
- Sport and social integration in municipality policies: a view and how to improve
- The tendency of sport and integration projects over the last years
- The influence of the present-day way of working (Free activities?) on social integration?
 - What do the different concerned organizations and people from the field see as a way of working that would have their preference?
- How to reach and communicate with foreign families
 - What are the goals of this process?
 - What are the needs in relation to sports from foreign people and how can you/do you want to fulfill those needs?
 - Is it about convincing foreign people that it is important to sport or do you need to find another way to reach them and inform them about the sporting possibilities? Maybe through small neighborhood festivals or neighborhood evenings where everyone is welcome and people can talk not only about sports but also about, for example, how their neighborhood is functioning. By doing it that way, you stimulate them to talk about problems that they themselves experience.
- How to play and behave in a totally new sport environment
- What is social integration
- Should there be social integration between ethnic minorities and Danish people or should we also pay attention to social integration between different ethnic minority groups
- Who needs to pay for what and why?